GENÇLİK VE GELECEK BEKLENTİSİ: İSTANBUL, SANCAKTEPE ÖRNEĞİ, 2018

Mehmet Emin Yavuz
141127209

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Berfin Varışlı

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aralık, 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mehmet Emin YAVUZ' un "**Gençlik ve Gelecek Beklentisi: İstanbul, Sancaktepe Örneği, 2018**" başlıklı tezi 21/12/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca, Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans/~~Doktora~~ tezi **oy birliğiyle / ~~oy çokluğuyla~~, başarılı / ~~başarısız~~** olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Dr. Öğr. Üyesi Berfin VARIŞLI	.....
Üye	: Prof. Dr. Nurgün OKTİK	.....
Üye (İstanbul Üniversitesi)	: Doç. Dr. Ufuk ÖZCAN	.....

Doç. Dr. Ahu TUNÇEL ÖNKAL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	01.03.2018	İlk yayın.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

…../…../20…

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

(Islak İmza)

Mehmet Emin Yavuz

TEŞEKKÜR

İnsan doğduğu andan itibaren bir beklenti içerisine girmektedir. Tüm hareketler, yapılan programlar, gelecek ile ilgili planlar, beklentiler bunun üstüne kurulmaktadır. İleride hangi mesleği seçeceği, insanların uzun yıllar sürebilen bir zaman dilimini almaktadır. Bu süre çoğu zaman kaygılı geçmekte ve insanların belirli bir dönemini genellikle olumsuz etkilemektedir. Geleceğe yönelik planlar çoğu zaman birey doğmadan, ebeveynler ve aile üyelerince yapılmaya başlanmaktadır. Bireyin gelecek ile ilgili yaptığı pek çok planında ailenin yönlendirmesi etkili olmaktadır. İnsanların böylesine meşakkatli bir süreçte atmış olduğu adımlar gerek aile tarafından atılsın gerekse çocuk tarafından ileride telafisi mümkün olmayan sonuçlara neden olabilmektedir.

Bu çalışma İstanbul Sancaktepe'de yaşayan gençlerin gelecek beklentilerine etki eden faktörlerin neler olduğunu belirlemek ve bu gençlerin ailelerinin meslek seçimlerine olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmamda tanımaktan büyük mutluluk duyduğum ve bana karşı büyük bir sabır örneği gösteren çok kıymetli Hocam Prof. Dr. Nurgün OKTİK'e, gece gündüz demeden tüm sorularımı cevapsız bırakmayan ve destek olan çok kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Berfin VARIŞLI' ya çok ama çok teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Emin Yavuz

Aralık, 2018

ÖZ

GENÇLİK VE GELECEK BEKLENTİSİ: İSTANBUL SANCAKTEPE ÖRNEĞİ, 2018

Mehmet Emin Yavuz
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Sosyoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Berfin VARIŞLI
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018

Bu çalışma İstanbul Sancaktepe'de yaşayan gençlerin gelecek beklentilerine etki eden faktörlerin neler olduğunu belirlemek ve bu gençlerin ailelerinin meslek seçimlerine olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda gençlere gelecek beklentisinin hangi faktörlerle oluştuğu ve nasıl değiştiği; gençlerin ailelerinin, meslek seçimlerindeki etkileri hakkında bazı sorular yöneltilmiştir. Söz konusu faktörler; eğitim, cinsiyet, gencin okuduğu okul türü, yaş, ailenin ekonomik durumu, anne baba mesleği, gencin hayalleri ve beklentileri, ailenin meslek seçimine yönelik tutumu olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda doğru okul tercihi ile ve bireyin gelecek planında en önemli konunun yetenek ve ilgisinin farkında olması olduğu ortaya çıkmıştır. Gencin, çocukluğunun daha ilk aşamalarında geleceğini planlarken ilgi duyduğu alan ve yeteneğinin ne olduğunu anlayabilmesi için destek almasının öneminin altı çizilmiştir.

Anahtar Sözcükler: 1. Genç; 2. Gençlik; 3. Gelecek Beklentisi ; 4. Aile; 5. Meslek.

ABSTRACT

YOUTH AND FUTURE EXPECTATIONS: ISTANBUL, SANCAKTEPE EXAMPLE, 2018

Mehmet Emin Yavuz
Master Thesis
Sociology Department
Sociology Master Programme
Thesis Advisor: Assist. Prof. Berfin VARIŞLI
Maltepe University, The Graduate School of Social Sciences, 2018

The aim of this study is to determine the factors affecting the future expectations of young people living in İstanbul Sancaktepe and to explore the effect of their families on the choices of their profession. In this context, some questions were raised about the factors in which the future expectation of young people is formed and how they change; and the effects of the families of the young people in the career choices. These factors are; education, gender, school type, age, family economic status, parents' occupation, dreams and expectations of young people, emerged as the attitude of the family towards the choice of profession. As a result of the research, it is revealed that the right school choice and the individual's being aware of the talent and interest of the most important issue in the future plan. It was underlined the importance of the young person to get support in order to understand what his/her field of interest and talent was in planning his/her future in the early stages of childhood.

Keywords: 1. Young; 2. Youth; 3. Future Expectation; 4. Family; 5. Job.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ..... **ii**
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
ÖZ ..... **v**
ABSTRACT ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xii**
KISALTMALAR ..... **xiii**
ÖZGEÇMİŞ ..... **xiv**
BÖLÜM 1. GİRİŞ **1**
1.1. Problem 2
1.2. Amaç 3
1.3. Önem 4
1.4. Araştırmanın Hipotezleri 6
1.5. Sınırlıklar 7
1.6. Tanımlar 7
1.6.1. Genç ve Gençlik 7
1.6.1.1. Genç ve Gençlik Kavramları 8
1.6.1.2. Gençlerde Kimlik ve Aidiyet 9
1.6.1.3. Gençlerin Yaşadığı Sorunlar 9
1.6.1.3.1. Geleneksel Sorunlar 10
1.6.2.Toplumun Gençlere Bakış Açısı 11
1.6.3. Gençlik ve Toplumsal Değerlere Bakış 12
1.6.4. Gençleri Etkileyen Faktörler 12
1.6.4.1. Aile İçi Faktörler 13
1.6.4.2 Aile Dışı (Çevre) Faktörler 14
1.6.5. Gençlerin Toplumdaki Yeri ve Topluma Etkisi 15
1.6.6. Gençlerin Gelecek Beklentilerinde Ailenin Yeri 15
1.6.6.1. Sosyo-Ekonomik Yapı 16
1.6.6.2 Aile Kavramı 16

1.6.6.3 Aile Türleri 18
1.6.6.4. Hane Halkına Göre Aile Modelleri 18
1.1.6.6.4.1 Geniş Aile 19
1.6.6.4.2. Çekirdek Aile 20
1.6.6.5 Yaşanılan Alana Göre Aile Modelleri 20
1.6.6.5.1 Kentsel Aileler 21
1.6.6.5.2 Kırsal Aileler 21
1.6.6.5.3 Geçiş Aileleri 21
1.6.6.5.3.1 Gecekondu Ailesi 21
1.6.6.5.3.2. Kasaba Ailesi 22
1.7. Gençlerin Kişilik Gelişiminde Ailenin Etkisi 22
1.8. Gençlerin Sosyalleşmesinde Ailenin Etkisi 23
1.9. Ailenin Gençlere Karşı Tutumları 24
1.9.1. Otoriter Tutum 25
1.9.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum 25
1.9.3. Aşırı Korumacı Tutum 26
1.9.4. Demokratik Tutum 26
1.10.1. Meslek Tanımı 27
1.10.2. Meslek Seçimleri 28
1.10.2.1. Mesleki Seçimin Önemi 29
1.10.2.2 Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler 30
1.10.3. Meslek Ahlakı 31
1.10.3.1. Meslek Seçiminde Kuramsal Yaklaşımlar 32
1.10.3.1.1. Durkheim'in Kuramsal Yaklaşımı 32
1.10.3.1.2. Hilton' a Göre Karar Kuramı 33
1.10.3.1.3. Gelatt'a Göre Karar Kuramı 33
1.10.3.1.4. Bergland'a Göre Karar Kuramı 33
1.10.3.1.5. Littrel'e Göre Karar Kuramı 34
1.10.4. Meslek Seçiminde Ailenin Rolü 34
1.10.4.1. Dış Çevrenin Rolü 35
1.10.4.2. Meslek Seçimde Yaşanan Sorunlar 36
BÖLÜM 2. YÖNTEM 38
2.1. Araştırma Modeli 38
2.2. Evren ve Örneklem 38
2.3. Veriler ve Toplanması 39
2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 39
BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR 40
3.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri 40
3.2 Katılımcıların Meslek Seçimi Etkileyen Faktörler 46

3.3. Katılımcıların Hayattan Beklentileri ile İlgili Bilgi 50
3.4. Katılımcıların Hayattan Beklentileri ile Meslek Seçimi İlişkisi 51
3.5. Katılımcıların Cinsiyet ile Ailelerinin Meslek Seçimindeki Tutumu İlişkisi 52
3.6. Mezun Olunacak Lise Türü ile Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu İlişkisi ... 53
3.7. Katılımcıların Çalışma Durumu ile Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişki 54
3.8. Katılımcıların Yaşadıkları Bireyler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişki 55
3.9. Katılımcıların Hayallerindeki Meslekler 55
BÖLÜM 4. SONUÇ 57
4.1. Özet 59
4.2. Öneriler 60
EK'LER 61
KAYNAKÇA 67

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları 40
Tablo 2: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları 40
Tablo 3: Katılımcıların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımları 40
Tablo 4: Katılımcıların Doğdukları Merkezi Yere Göre Dağılımları 41
Tablo 5: Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları 41
Tablo 6: Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımları 41
Tablo 7::Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımları 42
Tablo 8: Katılımcıların Aile Tipi Türüne Göre Dağılımları 42
Tablo 9: Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişiye Göre Dağılımları 42
T**ablo 10:** Katılımcıların Anne Sağ Olma Durumlarına Göre Dağılımları 43
Tablo 11: Katılımcıların Baba Sağ Olma Durumlarına Göre Dağılımları 43
Tablo 12: Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları 43
Tablo 13: Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları 44
Tablo 14: Katılımcıların Anne Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları 44
Tablo 15: Katılımcıların Baba Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları 44
Tablo 16: Katılımcıların Anne Meslek Durumlarına Göre Dağılımları 45
Tablo 17: Katılımcıların Baba Meslek Durumlarına Göre Dağılımları 45
Tablo 18: Katılımcıların Eve Giren Gelir Durumlarına Göre Dağılımları 46
Tablo 19: Katılımcıların Meslek Seçimini Etkileyen Yönlendirmeyi Yapan Kişiye Ait Dağılımları 46
Tablo 20: Katılımcıların Ailelerin Meslek Seçimindeki Tutum Düzeylerine Göre Dağılımı 46
Tablo 21: Katılımcıların Maddi Durumlarının Meslek Seçimindeki Etki Düzeylerine Göre Dağılımı 47
Tablo 22: Katılımcıların Meslek Tercihlerini Neye Göre Yapacaklarına Ait Dağılımları 47
Tablo 23: Katılımcıların Meslek Tercihlerinde Aile Etkisinin Ön Planda Tuttuğu Kritere Ait Dağılımları 48
Tablo 24: Aile Tipleri İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları 49
Tablo 25: Katılımcıların Hayattan Beklentilerine Göre Dağılımı 50

Tablo 26: Hayattan Beklentiler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları 51
Tablo 27: Cinsiyet Durumu İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları 52
Tablo 28: Mezun Olunacak Lise Türü İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları.....53
Tablo 29: Çalışma Durumu İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları 54
Tablo 30: Yaşadıkları Bireyler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları 55
Tablo 31: Katılımcıların Hayallerindeki Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ailede Etkileşim ve Aile Sistemi 13

KISALTMALAR

AB **:** Avrupa Birliği

GSB **:** Gençlik ve Spor Bakanlığı

ÖZGEÇMİŞ

Mehmet Emin Yavuz

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

Eğitim

Ls.	2003	Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi
Lise	1997	Kadırga Teknik Lisesi / Bilgisayar

İş/İstihdam

2014 -	Sancaktepe Belediyesi / Kültür ve Sosyal İşler Müdürü
2011-2014	Sancaktepe Belediyesi / Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü
2004-2011	İstanbul Büyükşehir Belediyesi / Gençlik ve Spor Müdür Yrd.

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

2015 - 2018 Medeniyet Yolcuları Vakfı - Mütevelli Heyet Üyesi

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Düzce , 01.06.1980 Cinsiyet: Erkek

Yabancı diller : İngilizce

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Gençlerin gelecek yaşantılarının ve yaşam şekillerinin belirlenmesinde meslek seçimi büyük etkiye sahiptir. Meslek kişinin hayatını idame ettirmek, geçimini sağlamak için yapmış olduğu iş şeklinde tanımlanmaktadır. Meslek seçimi aşamasında kişi aynı zamanda yaşam şeklini ve çalışma alanını da seçmiş olur. Kişinin başarıya ulaşmasında istek, yetenek ve ilgi alanlarını göz önünde bulundurması oldukça önemlidir. İstediği meslekte başarıya ulaşan kişi mutluluğu elde etmekte ve bununla beraber toplumsal kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır.

Gençlerin meslek seçiminde etkili olan pek çok faktör mevcuttur. Kişinin ekonomik durumu, sosyal çevresi, ebeveynleri vb. etkenler bunlara örnek verilebilir. Bu etkenler çocukluk döneminde lise mezuniyetine kadar olan süreçte kişiyi etkilemektedir. Bilhassa genci etkileyen; ekonomik durum, baba mesleği ve kişinin istekleridir.

Gençler ülkemizde yüksek öğretime başlarken kendi ilgi alanlarına göre değil de yaşamlarını güvence altına almaya yönelik tercihler yapmaktadırlar. Öyle ki bazı durumlarda gençler yalnızca üniversite mezunu olmak veya açıkta kalmamak için ilgi alanları arasına girmeyen bir mesleği tercih edebilmektedirler.

Tezin giriş bölümünde, problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Tanımlar kısmında genç ve gençlik kavramları ile ilgili bilgiler verilerek, toplumun gençlere bakış açısı, gençlik ve toplumsal değerlere bakış, gençleri etkileyen faktörler, gençlerin toplumdaki yeri ve topluma etkisi, geçlerin gelecek beklentilerinde ailenin yeri, meslek seçimi ve meslek seçiminde ailenin rolü üzerinde durulmuştur. Bu anlamda meslek tanımı, mesleki seçimler, meslek seçiminin önemi, meslek seçimini etkileyen faktörler, mesleki gelişim kuramları, meslek seçiminde karar kuramları, bireyde mesleki gelişim süreçleri, meslek seçiminde ailenin rolü, bireyin mesleğe yönlendirilmesi incelenmiş, mesleğe yönlendirme süreçleri ile ilgili literatür çalışmasına yer verilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde çalışmanın yöntemi, araştırma modeli, evren ve örneklemi, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde bulgular ve bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Son olarak dördüncü bölümde ise sonuç ve öneriler ele alınmıştır.

1.1. Problem

Genç ve gençlik kavramları farklı toplumlarda, hatta aynı toplumun farklı sosyal gruplarında değişik boyutları ile ele alınmaktadır. Dolayısıyla dünya üzerinde yer alan birçok coğrafyada çok farklı genç ve gençlik tanımının yapılması doğaldır. Bu nedenle her kesim kendine öz gençlik tanımlarını yapmakta, gençlerinin ihtiyaçlarını bu tanımlar çerçevesinde karşılama eğilimi göstermekte ve kendilerine ait gençlik politikaları belirlemektedirler.

Yıldırım'a göre (2005) gençlerin gelişim dönemlerini keskin çizgilerle ayırmak doğru değildir. Her gencin gelişim dönemi, süreleri, evreleri kendi içerisinde farklılık gösterebilir. Gençlik denildiğinde akıllarda canlanan tasvir, aslında gençlik sürecini tamamlamış olan büyüklerin gösterdiği ve gençlerin de bunu özümsediği bir yanılgıdır. Aktan'a göre (2005) oluşturulan her kimlik gibi gençlik kimliği de toplumun çizdiği, yarattığı dünyaya uyum sağlamaktadır. Ancak "genç" deyince nasıl bir algı oluşması gerektiği hakkında tanımlardan faydalanmak gereklidir.

"Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir." (Yörükoğlu, 1986, s.3) Gençlik çağının tanımı bedensel ve cinsel gelişmeye göre yapılınca başlangıcı da bitişi de belirsiz olmaktadır. Çünkü ergenliğe giriş erken veya geç olabilmektedir. Gerçekten gençlik, hem biyolojik ve ruhsal hem de toplumsal bir kavramdır. Gençlik çağı üç alt döneme ayrılır. 12-15 yaş arası ilk gençlik, 15-21 yaş arası delikanlılık ya da asıl gençlik ve 21-25 yaş arası uzamış gençlik ya da yükseköğrenim gençliği olarak tanımlanır. Türkiye'de 2012 yılında yapılan II. Gençlik Şurası sonunda Gençlik ve Spor Bakanlığı himayesinde oluşturulan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'ne göre gençlik, biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik açıdan ele alınması gereken bir kavram olarak nitelendirilmiştir. Gençlik tanımı, içinde bulunulan zaman, toplumların sosyo-ekonomik gelişimleri, kültür ve geleneklerine göre değişebilmektedir. Dolayısıyla öznellik içeren gençlik tanımlamaları için evrensel kabul görmüş tek bir yaş aralığından söz edilemeyeceği gerçeği ve ülkemizin şartları göz önüne alındığında gençlik

politikalarının hedef grubu, 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul edilmektedir (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013). Ülkemizde GSB'nin yapmış olduğu bu çalışmanın yanı sıra, Avrupa Birliği programları çerçevesinde faaliyetlerini sürdüren Ulusal Ajans, yaş aralığını daha kapsamlı tutarak 15-30 yaş grubunu genç olarak göstermektedir. Aynı zamanda, Avrupa Komisyonu'na bağlı olarak, AB üyesi ve aday ülkelerde yürütülen Gençlik Programları 2007-2012 yeni döneminde gençlik yaş olarak 15-30 arası olarak belirtilmiştir (Sekam, 2013).

Gençlik dönemi, çeşitli fizyolojik psikolojik ve toplumsal süreçlerin, bireyi yetişkinliğe hazırlamak adına bir araya geldiği bir geçiş evresi olarak düşünülebilir. Fizyolojik değişikliklerden kaynaklanan duygusal gerilimler, toplumsal yapının gence belirli bir rol yüklemesi ve toplumsal değişiklikler genci, hırçın, çevresindekilere karşı dik başlı yapmaktadır. Gençlik dönemi denildiği zaman kişinin birey olarak toplumda var olmaya başladığı kendi öz kimliğini ortaya koyduğu, sorumluluk bilincinin geliştiği önemli bir geçiş evresi olması bakımından en çok desteğe ihtiyaç duyulan dönemlerden bir tanesidir.

Gençlerin yaşadığı toplumdaki konumları ile, toplumun onlara bakış açıları toplumun sosyal değişimi açısından önem arz etmektedir. Gençlerin gelecek beklentileri, gelecekleri için yaptıkları yatırımlar ile karşı karşıya kaldıkları depresyon, şiddet, işsizlik ve istihdam sorunları, aile içinde ve akran grupları ile yaşadıkları sorunlar vb. gibi etkenler tezat oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye gibi genç bir nüfusa sahip olan ülkelerde gençlik araştırmalarının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu tezin temel problemi gençlerin meslek seçiminde etkili olan faktörleri belirlemek, bu dönemde karşılaştıkları sorunları saptamak ve olası çözüm önerileri sunmaktır.

1.2. Amaç

Yapılan çalışmadaki amaç gençlerin gelecek beklentilerini belirlemektir. Geleceğin yöneticisi olacak işletmeci, doktor, polis, kaymakam, vali vb. birçok meslek dalıyla ülkeye hizmet sağlayacak olan gençlerin gelecek beklentilerini tespit ederek bu bağlamda gençlere yol gösterilmesi ve yönlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gerçekleştirilen anket çalışması ile gençlerin meslek seçimine etki eden etkenler tespit ederek bunların demografik değişkenler ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır.

Kişinin meslek tercihi yaşamı boyunca karşısına çıkacak en önemli tercihlerden biridir. Meslek seçiminin gerçekleştirilmesinde etkili birçok etken mevcuttur. Gençlerin mesleki eğilimlerinin belirlenmesinde ve meslek seçiminde bilhassa aile ve okula büyük sorumluluk düşmektedir.

Orta öğretim çağındaki gençler ilerleyen dönemlerde gideceği okulu ve hayatına etkili olacak meslek seçimini yapma konusunda daha bilinçli hale gelirler. Gençler bu süreçte hangi alana yöneleceklerini, üniversitenin hangi bilim dalına yerleşeceklerini veya yüksek öğretime devam etmeden hangi meslekte çalışacağını seçerler. Bu kararı alırken belirledikleri hedefler çerçevesinde bazı önceliklere sahiptirler. Mesleğin kişiye sağlayacağı iş bulma, saygınlık, gelir vb. nitelikler gençlerin bu seçimlerinde öncelikli yere sahiptir. Kişinin meslek seçimi aşamasındaki en mühim etkenlerden biri şüphesiz ki ailelerdir.

Çalışmanın temel amacı İstanbul, Sancaktepe örneğinden yola çıkarak gençlerin meslek seçimi üzerinde etkili olan faktörleri belirlemektir.

1.3. Önem

İnsan doğduğu andan başlayarak bir yaşam beklenti içerisine girmektedir, yaşamı boyunca yaptığı seçimler gelecek ile ilgili planları üstüne kurmaktadır. Buna ek olarak özellikle geleneksel toplumlarda bireyin geleceğe yönelik planları o henüz doğmadan, ebeveyni ve hatta diğer aile üyelerince yapılmaya başlanmaktadır. Dolayısıyla, bireyin gelecek ile ilgili yaptığı pek çok planda ve aldığı kararda ailenin yönlendirmesi etkili olmaktadır. Gerek ailenin gencin geleceği ile ilgili yaptığı, gerekse gencin kendisinin yaptığı gelecek planlarında pek çok etkenin rolü yer almaktadır. Örneğin, gencin iyi bir eğitim almasının yanı sıra, seçeceği eğitim dalının gelecek potansiyeli, ülkenin ekonomik durumu, gelir seviyesi, hayat koşulları ve standartları değerlendirerek plan yapılmaktadır (Kaya, 2013, s.1). Çağdaş hayatın getirdiği en önemli gerekliliklerden olan bireylerin gelecekle alakalı plan yapma zorunluluğu "gelecek tasarımı" olarak da ifade edilebilmektedir. Bu planlama ile bireye hedeflenen sonuca ulaşabilmek için görevler belirlenmektedir. Böylelikle bireyin gelecekle ilgili beklentisi oluşmaya başlamakta diğer yandan da toplumun bireyle ilgili beklentisi oluşmaktadır. Beklenti, kelime anlamı ile "gerçekleşmesi beklenen şey" veya "bireyin kendisinden beklenenler konusundaki öngörüsü" dür (Uluçay ve ark., 2014, s.235).

Birey, yaşamının her döneminde farklı sebepler ile değişik seviyelerde gelecekle ilgili kaygılar taşımaktadır. Görece genç bir nüfusa sahip ülkemizde gençlerin gelecek ile ilgili beklentileri işsizlik sorunu ve iyi bir eğitim almak için gerekli olanaklara ulaşımı engelleyebilecek ekonomik problemler gibi nedenler sonucunda ortaya çıkabilecek gelecek kaygısı ile düşünülmelidir (Aydın ve Çiftel, 2013, s. 131). Bir başka ifadeyle meslek, eğitim, sosyo-kültürel ve ekonomik imkânların sınırlı olması gibi sebepler gençler üzerinde, eğitimlerini sürdürme, iş bulma ve gelecek ile ilgili planlama yapma gibi kaygıları ortaya çıkarmaktadır.

Öte yandan, bireyin içinde bulunduğu ve bir parçası olduğu toplumsal yapının bireyin davranışları üzerindeki etkisi çok büyüktür. Söz konusu toplumsal yapının temelini aile oluşturmaktadır. Aile, başlı başına, bireyin yaşamının her kademesinde doğru karar vermesi ve toplumum diğer fertleri ile kuracağı toplumsal etkileşimde başat öneme sahiptir. Giddens'a göre aileler, "bir toplumun genel kurumları içerisinde değişen yerlere sahiptir (2012, s. 205). Dolayısıyla bireyin nasıl bir aile yapısına sahip olduğu bireyin toplumsallaşmasında etkilidir. Bireyin ailesinin istekleri, beklentisi, yaşam şekli, tutumları, kardeş sayısı bireyde gelecekle ilgili kaygıların oluşmasında etken olduğu belirtilmektedir (Kula ve Saraç, 2016, s. 228). Bireylerin cinsiyet, ailenin sosyal ve ekonomik seviyesi, çevre gibi faktörlerin bireyin gelecek beklentisi üzerinde etkisi bulunmaktadır. Gençlerin gelecekle ilgili beklentilerinin başında iyi bir iş bulma beklentisi gelmektedir.

Bu çalışma gençlerin gelecekle ilgili beklentilerinin belirlenerek onların bu doğrultuda sağlıklı bir şekilde yönlendirilmesi, gelecek kaygılarının azaltılması bakımından önem taşımaktadır. Bireylerin gelecek beklentilerini pek çok unsur etkilemektedir. Çalışma bu unsurların belirlenerek gençlerin kendi kişilik ve yapılarına uygun beklentiler oluşturmalarına ve bu yönde çalışma yapacak olan kişilere kaynak oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Konuyla ilgili literatürde gençlerin meslek seçimine etki eden faktörleri belirlemeye yönelik birçok çalışma mevcuttur. Kıyak (2006)'ın genel lise öğrencilerinin meslek seçimi yaparken temel aldığı kriterler üzerine yaptığı çalışmasında meslek seçimini etkileyen faktörleri genel anlamıyla meslekte iş bulma imkanı, yetenek, ilgi, değerler, kişilik özellikleri (kendini tanıma), mesleğin getirdiği ödüller (para, saygınlık, şöhret vb.) ve ailenin istekleri şeklinde sıralamıştır.

Yelken'in 2008 yılında Sakarya il merkezinde 593 orta öğretim son sınıf öğrencisine yönelik yaptığı araştırmada gençlerin üniversite tercihlerini etkileyen faktörleri tespit edilmiştir. Buna göre; öğrencilerin mesleki tercihlerinin, onların okul türüne, anne-babalarının mesleklerine ve öğrenim durumlarına, ailelerinin aylık ortalama gelirine göre farklılık göstermekte olduğu bulunmuştur (Yelken, 2008). 2018'in Mayıs ve Haziran aylarında Sancaktepe'de yaşayan gençlerle gerçekleştirilen bu araştırmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgular kısmında detayları ile ele alınan bu çalışmanın önemi sosyo-demografik açıdan farklılıklara ev sahipliği yapan Sancaktepe ilçesinde yaşayan, farklı demografik özelliklere sahip ve farklı meslek adayları üzerinde gerçekleştirilmiş olmasıdır.

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmada, gençlerin gelecek beklentisini şekillendiren en önemli unsur olan meslek seçiminin rolünü vurgulamak için aşağıda belirtilen üç ana, üç de yardımcı hipotez belirlenmiştir.

1.4.1. Ana Hipotezler:

H_1: Gencin sahip olduğu aile tipi ile ailenin meslek seçimindeki tutumu arasında olumlu bir ilişki vardır.

H_2: Gençlerin hayattan beklentileri ile ailenin meslek seçimindeki tutumu arasında olumlu bir ilişki vardır.

H_3: Gencin cinsiyeti ile ailesinin meslek seçimindeki tutumu arasında olumlu bir ilişki vardır.

1.4.2. Yardımcı Hipotezler:

H_4: Gencin mezun olacağı lise türü ile ailenin meslek seçimindeki tutumu arasında olumlu bir ilişki vardır.

H_5: Gencin çalışma durumu ile ailesinin meslek seçimindeki tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_6: Gencin beraber yaşadığı kişiler ile meslek seçimindeki tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.5. Sınırlıklar

Tezin saha araştırması, İstanbul ili, Sancaktepe ilçesinde yaşayan 15-18 yaş arası gençlerle sınırlandırılmıştır. Sancaktepe Belediyesi'ne bağlı Sancaktepe Gençlik Merkezi, Şehit Furkan Doğan Gençlik Merkezi, İbn-i Haldun Gençlik Merkezi ve Pof. Dr. Necmettin Erbakan Külliyesi Gençlik Merkezi'ne üye ve bu merkezlerde eğitim gören öğrencilerle yapılan bu çalışma niceliksel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Gençlerin gelecek beklentisi ve meslek seçimi ile ilgili fikirlerini öğrenebilmek için bir anket hazırlanmıştır. Anket çalışmasıyla 2018 yılı mayıs ve haziran aylarında 655 kişiye ulaşılmıştır.

1.6. Tanımlar

1.6.1. Genç ve Gençlik

Gençlik evresi; bireyin bedensel, sosyal, kültürel ve ruhsal anlamda değişiklikler yaşadığı, toplumsal ve ekonomik bakımdan pek çok sorunla karşılaştığı, ileriki yaşamı ile ilgili birçok önemli karar alması gerektiği psikolojik anlamda karmaşa yaşadığı bir dönemdir. Bu dönemde gençlerden mesleki seçimlerini belirlemeleri, toplumsal yaşam ve aile içerisindeki ilişkilerinde planlamalar yapmaları beklenmektedir. Verilecek kararların gelecek yaşama şekil vereceği düşüldüğünde gençlik evresinde karşılaşılacak sosyal problemlerle baş etme becerisi kazanmak önem taşımaktadır (Özmete ve Bayoğlu, 2008, s. 3). Bilhassa sosyal refah bakımından zayıf olan toplumlarda gençlerin kısıtlı olanaklarla gelecek planlamaları yapmaları stres ve kaygıya sebep olabilmektedir.

Yaman'nın (2010) "Türkiye Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası 1923-2010" isimli çalışmasında, gençlik çalışmalarını birkaç başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar (Akt, Bayhan, 2015, s. 357).

Gençlik ve Atatürk; gençlik ve dini inanış; gençlik ve toplumsal rol, cinsiyet; gençlik ve eş seçimi; gençlik ve meslek; gençlik ve ahlak; gençlik ve kimlik; gençlik ve üniversite gençliği ve lise gençliğinin sorunları; gençlik ve göç; yurtdışı gençliği; gençlik ve suç; gençlik ve eğitim; gençlik ve aile; gençlik ve gençlere tavsiyeler; gençlik ve profili; genlik araştırmaları; gençlik ve teknoloji, medya, internet; gençlik ve sosyal değişim; gençlik ve siyaset; gençlik ve psikolojik danışma; gençlik ve popüler

kültür, tüketim kültürü; gençlik ve gelecek kaygısı; gençlik ve korunmaya muhtaç gençler, yetiştirme yurdu gençliği; gençlik ve öğrenci hareketleri."

Bu başlıklar incelendiğinde gençliğin çok farklı temalar ile değerlendirildiği görülmektedir. İncelenen konular toplumun psikolojik yapısına göre farklılık göstermektedir.

1.6.1.1. Genç ve Gençlik Kavramları

Genç; Türk Dil Kurumu' nda kelime olarak "yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı; gelişmesini tamamlamamış olan, dinç; zihin bakımından yeterince gelişmemiş, toy" anlamlarında kullanılmaktadır (TDK, 2018).

Toplum varlığını sürdürebilmek için türlerini devam ettirme eğilimi içerisinde bulunmaktadır. Toplumlar biyolojik olarak kendilerini üretme faaliyetini aileler üstünden çocuk yaparak gerçekleştirmektedir. Bu şekilde yeni nesillerin, eski neslin yerine geçmesi ailelerin içerisinde gerçekleşmekte, yaşın ilerlemesiyle sosyalleşme sayesinde kültürlerin aktarılması sağlanmaktadır. Kültürlerin nesilden nesillere aktarımı, sosyal yaşamda gelenek ve tecrübelerin depolanıp öğrenilmesi, kazanılarak paylaşılmasını sağlamakta ve bu şekilde döngü tamamlanmaktadır (Baran, 2013, s. 8). Hayat döngüsü birkaç dönemden oluşmaktadır. Bunlar bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik, emeklilik ve yaşlılık dönemleridir. Gençlik, çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasında kalan, gelişim, psikolojik olgunluğa erişme ve bir hayata başlamaya hazırlık dönemi olarak ifade edilebilmektedir.

Gençlik dönemi, ergenlik ile başlayıp bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan gelişme ve olgunlaşma süreçlerini geçirip kimlik kazanılması ile sonlanan çocukluk ve genç yetişkinlik arasındaki dönemdir (Alisinanoğlu, 2002, s. 62).

Gençlik, sadece olumsuz durumların bir araya geldiği bir dönemden ziyade hayaller, beklentiler ve ideallerin ortaya çıktığı, arkadaşlık, sevgi gibi güçlü duyguların oluştuğu bir dönemdir. Birleşmiş Milletler Örgütü genci; "15-25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan bir kişidir" şeklinde tanımlamıştır. Bu dönemde birey, yeniliklere ve geleceğe yönelik atılımlar yapmakta, kendisini kanıtlama ve benliğini ortaya çıkarma çabası içerisindedir (Tatlılıoğlu, 2014, s. 666). Gençlik döneminde bireyler içerisinde bulundukları

toplumların değerlerine, sosyalleşerek şekil verirken diğer taraftan çatışmalar yaşamaktadırlar. Bu dönemde meydana gelen sorunların pek çok sebebi bulunmaktadır (Perşembe, 1999, s.8). Gençlik dönemi, tüm yaşamın etkilendiği en önemli gelişmelerin yaşandığı dönem olması itibari ile önem arz etmektedir. Bu dönem içerisinde edilen pozitif veya negatif özellikler bireyin bütün hayatı boyunca taşıyacağı özellikleri oluşturmaktadır. Toplam olarak 5 ile 6 yıl devam eden bu gençlik döneminin etkileri 50 ila 60 yıl sürebilmektedir. Çocukluk yıllarında bilhassa ilk 5 yaş büyük önem taşımaktadır. Fakat insanların karakterleri ve kişiliklerinin gelişiminde gençlik döneminin etkisi bilimsel olarak kanıtlanmıştır (MEB, 2011, s.5).

1.6.1.2. Gençlerde Kimlik ve Aidiyet

İnsan, toplumu oluşturan en temel yapı taşı olarak bilinen, en küçük toplumsal grup olan ailenin içerisinde dünyaya gelmektedir. Aile üyelerinin ve ev ortamının çocuğun gelişiminde önemli etkileri bulunmaktadır. Bireyin toplumsallaşaması yanı başka bir ifadeyle toplumun bir parçası, bir ferdi olma süreci yaşam boyu devam eder, ancak kişilik gelişiminin temeli, çocukluk dönemine uzanır. Bu sebeple, aile bireylerinin tutum ve davranışlarının çocuğun kişiliğinin şekillenmeside önemli etkileri vardır (Giddens, 2012). Bireyin gelecek yaşamında kendisi ile barışık, sorunsuz, çevresi ile uyumlu ve başarılı olmasıyla, aile üyelerinin çocuğa karşı davranış ve tutumları arasında önemli bir bağ bulunmaktadır (Imprachim, 2016, s.2). Bahar'a göre (2015) aileler, bireylere maddi ve duygusal anlamda güvenli bir çevre sunarak bireyi ekonomik, fiziksel ve duygusal olarak desteklemektedirler (Bahar, 2015, s. 227).

1.6.1.3. Gençlerin Yaşadığı Sorunlar

Zaman içerisinde sosyal ve ekonomik anlamda yaşanan hızlı değişimler, gençlerin uyum sağlamasında ve zorlukların üstesinden gelmesinde engeller ile karşılaşmaları endişe düzeylerinde artışa sebep olmaktadır. Endişenin artışı, genç bireylerin gelecekle alakalı kaygılanmalarına ve karar vermekte zorluk yaşamalarına sebep olabilmektedir. Meslek seçimleri, gelecekle ilgili plan yapmak, arkadaş seçimleri, iş bulmakta yaşanacak zorluklar gibi sosyal refahla alakalı konular ve farklı sorumlulukların gençler üzerinde baskı oluşturmaktadır (Özmete ve Bayoğlu, 2008, s.3).

1.6.1.3.1. Geleneksel Sorunlar

Hızla değişen ve dönüşen günümüz toplumlarında, ailenin yapısı ve işlevleri de bu değişime ve dönüşüme paralel olarak farklılaşmaktadır. Bahar'a göre (2015) bu değişim ve dönüşümün temel sebepleri arasında sanayileşme, kentleşme ve hareketlilik yer almaktadır. "Sanayileşme, kentleşme, toplumsal ve coğrafi hareketlilik, ev ve iş yerinin ayrılması ailenin yapı ve işlevinde değişimlere neden olmuştur (Bahar, 2015, s.241). Öte yandan, "toplumsal düzeyde meydana gelen değişmeler aileyi iki farklı yönde etkilemiştir. Birincisi; aile dışında yeni bir takım kurumların meydana gelmesi ve ailenin görevlerini yüklenmesi nedeniyle görevlerin farklılaşması, ikincisi de; toplumsal sorunların ailenin iç dinamiğini etkileyerek aile içi sorunlara yol açmasıdır." (Gökçe'den Akt. Bahar, 2015, s. 242).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından başlayarak Batıda yaşanan reform ve yeniliklere ayak uydurmaya çalışan eğitim sisteminde eğitimini alan genç bireyler, gerçek yaşama atıldıklarında farklı bir gerçek ile karşılaşmakta hem uyum sorunu yaşamakta hem de büyük bir hayal kırıklığı yaşamaktadır. Bu duruma Türk aile yapısının baskıcı, koruyucu, aşırı tutucu yapısının eklenmesi karşısında gençlerin yaratıcı, yapıcı olmaları, hayal dünyalarını geliştirmeleri mümkün olmamaktadır (Kafadar, 2003, s.110). Bu anlamda, gençliğin geleneksel sorunları, gençlerin sosyal konumları ile bağlantılıdır. Gençlerin yaşadığı geleneksel sorunlar, gelişmiş ülkelerde daha az hasarlı atlatılmaktadır (Baş, 2017, s. 271).

Gelecek ile ilgili planlarını doğru bir şekilde belirleyemeyen ve beklentilerini ortaya çıkaramayan birey umutsuzluk hissetmekte, stres ile baş etmeye çalışmaktadır (Tuncer, 2011, s. 936). Genel olarak işveren, personel alımlarında ya da istihdam sağlanmasında gençlerin yerine mesleğinde uzman olan, erişkin ve deneyimli personelleri tercih etmektedir. Bu tutumun işveren bakımından farklı sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler ne olursa olsun gençlerin iş fırsatları pek çok sebeple sınırlanmaktadır (Ekin, 1980, s. 41). Gençlerin işsiz olmasının makro seviyede pekçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepleri, talep azlığı, ekonomik kriz ve durgunluklar, cinsiyet, hatalı politikalar, yetersiz eğitim, gençlere uygulanan ücret politikaları ve asgari ücret uygulamaları olarak sayılabilmektedir. Diğer yandan, gençlerin kişisel özellikleri, mesleki eğilimleri, tecrübesizlik, ırk, din, dil gibi sebeplerde eklenebilmektedir (Taş ve Bilen, 2014, s. 55).

Genç iş gücü, genel işsizlikte görülen artışlar ve ekonomik durgunluktan en çok etkilenen kesimdir. Bunun temelinde ise, gençlerin iş gücü piyasasına yeni girmiş olmaları, hizmetlerinin kısa süreli ve kıdemsiz olması, henüz ailevi sorumluluklarının fazla olmaması, tecrübe eksikliklerinin bulunması, gnçlerin istihdam edileceği yeni iş imkanlarının olmaması gibi nedenler yatmaktadır (Yanbaşlı, 2014, s. 26-28). Bu durum günümüz toplumlarının en büyük sorunlarından biri olan işsizlik sorununu öne çıkarmaktadır. Tüm bu değişim sonucunda "deneyimli yetişkinlerde işsizliğin arttığı dönemlerde gençler daha çok etkilenmektedir" (Çetinkaya'dan Akt. Yanbaşlı, 2014, s. 26).

Özgüven, bir bireyin kendine dair pozitif hisler beslemesi kendini hissederek çevresi ile uyum içerisinde yaşaması olarak ifade edilebilmektedir. Gençlerin sağlıklı bir kimlik geliştirmesi, çevresi ile uyum içerisinde olması sağlıklı bir aile ortamında gelişmektedir.

Uyum, kişinin gerek kendi gerekse çevresiyle sağlıklı bağlar kurması bu ilişkilerin sürdürülmesi olarak ifade edilmektedir. İnsan, bütün hayatı boyunca diğer bireyler ile sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Eğer aile içinde genç kendini zayıf, yetersiz hissederse çevresi ile uyumda büyük problemler yaşamaktadır. Bilhassa gençlik dönemindeki hassas evre, bireyin bu dönemde yaşadığı zorluklar, psikolojik ve biyolojik değişimler gençte duygusal anlamda sorunlara sebep olmaktadır. Bu duygusal sorunlar topluma uyum sağlayamama olarak ortaya çıkmakta bu da bireyde güvensizlik, kimse tarafından sevilmediği ve istenmediği duygusuna kapılma gibi duyguları beraberinde getirmektedir (Vatandaş ve ark. 2016, s.89).

1.6.2.Toplumun Gençlere Bakış Açısı

Gençlerin topluma katılması, fikir ve duylarını ifade etmesi ancak onların ilgilerinin, bilgi ve farkındalık seviyelerinin artması ile mümkün olmaktadır (Özer, 2011, s. 44). Sanayileşme süreci ile meydana gelen hızlı değişim kuşaklararası çatışmaların yaşanmasına sebep olmakta ve toplumun taşıdığı değerler ile gençlerin ortaya koymak istediği tavırlar çatışmalara sebep olmakta, gençler toplum tarafından saygısız, anlaşılmaz, tecrübesiz olarak değerlendirilmektedir. Gençler topluma uyum sağlamakta zorlanmaktadır. Daha çok kendi yaş gurubu ile uyum sağlamaya çalışıp toplumdan kopuk bir yaşam sürmeye başlamaktadır (Tezcan, 1997, s.12).

1.6.3. Gençlik ve Toplumsal Değerlere Bakış

Değer; istenilen, bireylerin yaşamlarına yön veren, önem seviyelerinde farklılık gösteren durum ötesi hedef olarak ifade edilmektedir. Diğer bir tanımı ise; kişinin farklı bireyleri, bireylere ait özellikleri, niyet ve istekleri, tutumları değerlendirirken kullandığı kıstaslardır (Yazıcı, 2014, s. 210). Değer kavramı, tanımında belirtildiği gibi sosyal yaşamın içerisinde önemli bir göreve sahiptir. Değer, bireylerin hayatları içerisinde yapacakları seçimlerde yol gösterici olarak kılavuzluk etmektedir. Değer, bireylere doğruyu ve yanlışı göstermekte, bu şekilde de birey kendine şahsi bir değer sistemi oluşturmaktadır. Birey bu sistemi, içerisinde yaşadığı sosyal çevrenin başka üyeleriyle etkileşim içerisinde şekillendirmektedir (Canatan, 2008, s. 63). Değerler, sosyal yaşamın devamı için kabul edilen temel ilkelerdir. İnsanların içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlaması bu değerleri kabul etmesine bağlıdır (Türkkahraman, 2003, s. 34).

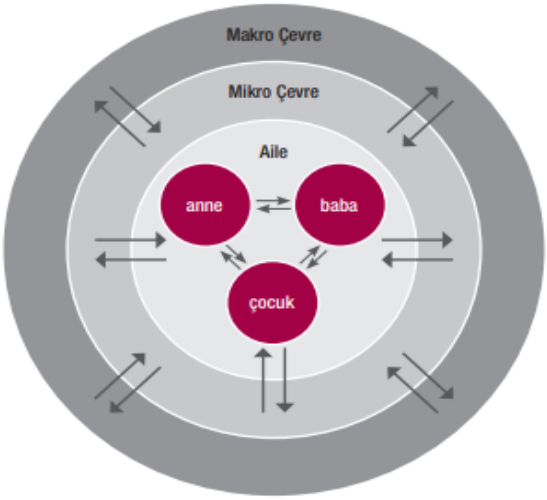
Sosyal yaşamda, kabul gören tutum ve hareketler kişinin isteği dışında toplum tarafından belirlenmiş değerlerdir. Bu durum, sosyal bilincin kişisel bilinci baskıladığını ve şekillendirmeye zorladığını göstermektedir. Durkheim bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> Kardeşlik, eş ya da yurttaşlık görevlerimi yaptığım, akdettiğim sözleşmelere uyduğum zaman, benim ve edimlerimin dışında, hukuk ve töreler içinde belirlenmiş ödevleri yerine getiririm. Bu ödevler duygularımla uyum içinde olsa ve içten içe onların gerçekliğini sezsem bile, söz konusu gerçeklik nesnel olmaktan çıkmaz; çünkü onları ben yaratmadım, eğitimle kabul ettim (Aktaran Yazıcı, 2014, s. 216).

Bu değerler, sadece gençlerin dışında olmak ile kalmayarak, var olan toplumsal baskı ile istensin istenmesin, kabul ettirilmektedir. Gençlerin yaşamış olduğu dalgalı dönemde bu baskılar, gereksiz, zorlayıcı, kabul edilemez görünmekte bu duruma karşı genç uyum sağlamakta zorlanmakta, şiddet, depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşamaktadır.

1.6.4. Gençleri Etkileyen Faktörler

Gençleri etkileyen faktörleri aile içi faktörler ve aile dışı (çevre) faktörler olarak iki başlık altında toplamak mümkündür.

Şekil 1. **Ailede Etkileşim ve Aile Sistemi**

Kaynak: Yavuz ve Özmete, 2012, s. 12.

Şekil 1. de görüldüğü gibi çocuk önce aile üyeleri olan anne ve baba ile etkileşim içerisine girmektedir. Sonrasında sosyalleşerek aile çevresindeki mikro çevreye ve sonrasında makro çevre ile etkileşime geçmektedir.

1.6.4.1. Aile İçi Faktörler

Aile toplumun yapı taşıdır ve en önemli toplumsal kurumların başında gelmektedir. Günümüz toplumlarında çoğunlukla çekirdek ve geniş aile olarak karşımıza çıkan bu kurumun yapısında, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin etkisi ile değişiklikler görünmektedir. Çocuğun sosyal ve psikolojik gelişimi aile içerisinde gerçekleşmektedir. Aile ortamının pozitif veya negatif yönlü olmasını etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel gibi sıralamak mümkündür. Genel olarak çocuk üzerinde otorite sağlamaya çalışan ebeveynler aile ortamında strese neden olmaktadır. Bazen kardeşler arasında yaşanan çatışmalar aile içerisinde çözümlenememektedir (Kargı ve Akman, 2007, s. 32). Toplumsal değişime paralel olarak aile bireyleri arasında daha kırılgan bağlar oluşmakta boşanma olgusu daha fazla ortaya çıkmaktadır (Oktik ve Reşitoğlu, 2018, s.1). Geleneksel aile yapısında

çocuklar direkt olarak aile büyükleri ile iletişime geçememektedir. Ailelerin gençlerden beklediği itaat ve uysal davranışlar sergilemesidir. Çocuk gelecek için bir yatırım aracı gibi görünmektedir. Otoriter yapısı olan ailede kabul edilmeyen davranışlar cezayla şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bazı aile yapılarında erkek çocuklar kız çocuklarından daha değerli kabul edilmektedir (Oktik ve Reşitoğlu, 2018, s. 31). Bu durum çocuklar arasında da geçimsizliğe birbirleri üstünde hâkimiyet kurmaya çalışmalarına, itaat etmeye zorlanmasına, kendini değersiz ve güvensiz hissetmesine sebep olmaktadır. Aile içerisinde genel olarak gençlerin büyüme evlerinde anne ve baba ile yaşanan çatışmalar ailenin hayat kalitesinde bozulmalara, bireylerin verimliliklerinde düşüşlere sebep olmaktadır. Aile bireyleri arasında yaşanan çatışmalar aile bireylerinin algılarını etkilemekte, amaç, hedef, sorun çözme becerilerine uzun süreli krizlere neden olmaktadır.

Gençlerin kişilik gelişimlerinde ebeveynlerin aşırı tutucu, baskıcı, disiplin ve kontrolcü olmasının veya çok serbest tutum sergilemesinin, verilen cezaların çocukların davranış ve kişiliklerini etkilediği kabul edilmektedir. Anne ve baba ile yaşanan çatışmalar gençlerin kendilerini değersiz, güvensiz, endişeli hissetmelerin sebep olmaktadır. Bu durum aile içerisinde krizlerin yaşanmasına bir etkileşim olarak sosyal yapıda etkiler yapacak sağlıksız, mutsuz, güvensiz gençlerin yetişmesine sebep olmaktadır (Yavuz ve Özmete, 2012, s. 12-13). Aile bireylerinin birbirlerine olan davranışları gençleri etkilemektedir. Birbirlerine saygı göstermeyen, anlaşamayan, her fırsatta birbirlerini aşağılayıcı sözler söyleyen, birbirlerine veya çocuklarına şiddet uygulan ebeveynler çocukların hırçın ve ya içe kapanık, başkalarına saygı göstermeyen, güvensiz, şiddet yanlısı olmalarına sebep olabilmekte ve bu durum gençlerin bütün yaşamını olumsuz etkilemektedir. Aile içerisinde yaşanan her türlü problem ve kavga çocuklara yansımaktadır.

1.6.4.2 Aile Dışı (Çevre) Faktörler

Gençleri etkileyen en önemli faktör ailedir. Ailenin haricinde sosyalleşmeye başlayan kişi aile dışı faktörlerden de etkilenmeye başlamaktadır. Bu faktörler arkadaş, medya, internet olarak sayılabilmektedir.

Medyanın çocuklar üzerine etkisini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Niyazi, 2011, s. 241);

- Eğitim ile ilgili kaygı içermeyen programlar üniversite eğitiminden önce gençler üzerinde daha etkilidir.
- Gençler medyadan olumsuz yönde etkilendiklerinin farkındadır fakat kazandıkları alışkanlıklarını bırakmakta zorluk yaşamaktadırlar.
- Rahat öğrenim ve kolay kazanma hisleri yaşamaktadırlar. Kitap okumak zor gelmektedir.
- Akran baskıları yaşamaktadırlar.
- Şiddet içerikli tutumların olduğu ortamlarda yaşayan gençler daha fazla şiddet eğ ilimi göstermektedir.
- Gelecek kaygısı yaşamaktadırlar. Gelecekle akalı endişe verici programlardan etkilenmektedirler.
- Sanal dünyada güçlü olmak kendisini toplumun ve değerlerin üstünde hissetmesini sağlamaktadır.

Gençlerine etkilendiği bir diğer faktör arkadaş ve akranlardır. Araştırmalar gençlerin varlık merkezinde yer alan ailenin, toplumsal değerlerin empoze edilmesinde ve özgüvenin sağlanmasında arkadaş ve akran kadar başarılı olamadığın göstermiştir (Demir ve ark, 2005, s. 83).

1.6.5. Gençlerin Toplumdaki Yeri ve Topluma Etkisi

Sosyalleşme, kişinin içerisinde olduğu toplulukların değer ve kültürünü kendinden istenen rolü, tutum ve davranışları sergilemesidir. Diğer bir ifade ile bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlamasıdır (Coşkun, 2012, s. 3). Gençlik, pek çok ülkede, sosyal yapıda değişimlere yön vermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra birçok ülkede modernleşme çabasında ve yeni toplumların oluşmasında büyük rol oynamışlardır (Tezcan, 1984, s. 9). Gençlik yeniliği simgelemektedir. Bu yenilikçiliğin toplumu ileriye taşıyacağı düşünülmektedir.

1.6.6. Gençlerin Gelecek Beklentilerinde Ailenin Yeri

Gençlerin gelecek beklentilerinde ailenin yeri büyük önem taşımaktadır. Ailenin yapısı, sosyo ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim durumu, kendilerinin hayattan beklentileri çocuklarının gelecekle ilgili beklentilerini de etkilenmektedir.

1.6.6.1. Sosyo-Ekonomik Yapı

Çocukların her türlü gelişimi ailenin sosyo-ekonomik durumunu etkilemektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumları incelenirken, ailenin gelir düzeyi, evin bulunduğu muhit, aile üyelerinin yaşadığı sosyal çevre ve toplum içerisindeki statüleri akla gelmektedir.

Kişinin ve ailesinin ait olduğu sosyal sınıf ve içinde yaşadıkları sosyal çevre, insan hayatına bazı kolaylıklar ya da zorluklar sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar orta ve üst sosyal sınıfa mensup ailelerin, çocuklarının sosyal faaliyetlere daha çok katıldıklarını ve liderlik rollerini daha fazla üstlendiklerini gösterirken, yoksul ailelerin çocukları, istedikleri ortamlarda eğitim görememektedir.

Öğrencinin öğrenim gördüğü okulun, yaşadığı sosyal çevrenin, eğlenebilme ve dinlenebilme imkânlarının, her yönden gelişmesini ve başarısını etkilediği bilinmektedir.

Anne-babanın mesleğinin toplum içindeki saygınlığı ve sağladığı gelir düzeyi öğrencinin gelişimini ve başarısını etkilemektedir. Mesleğin sağladığı gelir düzeyi, gerektirdiği eğitim seviyesi, mesleğin toplum içinde sağladığı statü ve insana sağladığı saygınlık derecesi ailenin tüm fertleri gibi, çocukların durumunu da etkilemektedir. Günümüz toplumlarında, yükseköğretim görmeyi gerektiren ya da çok kazanç sağlayan meslekler, diğer meslekler arasında daha çok itibar ve ilgi görmektedir. Çünkü toplumlardaki statüyü belirleyen en büyük faktörlerden birisi, kişinin gördüğü öğretim düzeyi olup özellikle baba mesleği ile çocuğun başarısı arasında yakın ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Elmacıoğlu, 1998).

1.6.6.2 Aile Kavramı

Aile nitelikleri, türü, işlevleri ve yapısı gibi farklı boyutlarda değişiklikler gösterebilmektedir. Bu başlıkta çeşitli aile tanımlarına, modellerine, toplumsal alanda ailenin rolüne, gençlerin kişilik gelişiminde ailenin rolüne ve ailelerin gençlere karşı tutumlarına değinilmiştir.

Aile kavramının literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Bunların bazıları şu şekildedir;

- Tarihsel süreçlere bakıldığında aile toplumun temelini oluşturan ilk grup olma özelliği taşıyan, insanın en derin ve köklü kısmen organik nitelikteki sosyal kurumdur (Oktik, 2018, s.2).
- Kan ve evlilik bağına dayanan, kardeşler, çocuklar, koca, karı arasındaki ilişkiler sonucunda oluşan toplumda bulunan en küçük birlik (TDK, 2015).
- Genel manada aynı soya sahip ya da birbirlerine evlilik bağıyla bağlı olan kişilerin tamamı. Bu manada yenge, büyükanne, teyze, büyükbaba, dayı, amca ve bunların sahip olduğu çocuklar da aile kapsamına dahildir (Foulguie, 1994, s. 6).
- Kan, süt ve evlilik bağıyla birbirine bağlı olan insanların meydana getirdiği, toplumun temeli olarak adlandırılan en küçük toplumsal birim (Acar & Demir, 2002, s. 24).
- Aile birbirine evlilik ve kan bağıyla bağlanmış iki ya da daha fazla kişiden oluşan gruptur (Özkalp, 2008, s. 111).

Aile konusunda yapılan farklı tanımlamalarla beraber farklı yaklaşımlar da mevcuttur. Örneğin işlevselci (fonksiyonalist) yaklaşım ailelerin biyolojik ve sosyal varlıklar olduğunu belirtmektedir (Özkalp, 2008, s. 118). Bu yaklaşımda ailenin toplumun devamını sağladığı düşüncesi hakimdir (Meder, 2005, s. 7). Bundan dolayı aile diğer kurumlar tarafından yerine getirilemeyen bazı fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdür (Özkalp, 2008, s. 118). Bunlar duygusal destek, cinsel davranışları düzenlemek, topluma yeni üyeler kazandırmak, sosyal yerleştirme, toplumsallaşma, koruma ve bakım sağlama gibi fonksiyonlardır (Özkalp, 2008, s. 107-108). Aile içinde çatışmaların olduğu durumu göz önünde bulundurmayan bu yaklaşımda ailenin sahip olduğu rolleri neler olduğu irdelenmektedir (Özkalp, 2008, s. 120). Diğer bir yaklaşımsa çatışmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşımda aile açıklanırken çatışmanın, gücün ve hakimiyetin olduğu bir yer olarak ifade edilmektedir (İçli, 1997, s. 63). Çatışmacı yaklaşımda ailenin toplum bakımından önemli fonksiyonlara sahip olduğu kabul edilmektedir. Aile içerisinde eşitsizlikler bulunduğu ve aile içerisinde bir güç yarışı olduğu belirtilmektedir. Bu kuramcılar erkeğin kadın üzerinde egemen olduğunu savunmaktadırlar (Özkalp, 2008, s. 120). Aynı anda bu karar mekanizması, boşanma ve aile içi iktidar konularına odaklanmaktadır (Meder, 2005, s. 8). Sembolik etkileşim

yaklaşımında aile içindeki tavırların anlaşılabilmesi için aile fertlerinin arasında bulunan ilişkilere ve bu ilişkilerin fertler tarafından nasıl algılandığı incelenmektedir. Rol alma, toplumsallaşma ve ayna benlik sembolik etkileşim kuramını oluşturan kavramlardır (Özkalp, 2008, s. 120). Aile konusundaki diğer bir yaklaşım sistem yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda aile dolaylı veya doğrudan ilişkili karmaşık unsurlar bulunmaktadır. Bu yaklaşıma göre aile açık bir sistemdir. Aile hem dışarıda hem de içeride olabilecek değişikliklere ayak uydurabilmelidir (Meder, 2005, s. 8).

Genel olarak bakıldığında bütünsel yaklaşımda olan yapısal işlevselcilik ve çatışma kuramları sistemin sürdürülmesinde ailenin önemine vurgu yapmışlardır. Daha küçük ölçekli kuramlar ise aileyi çözümlerken bireyi temele almışlardır. Tarihin her döneminde karşımıza çıkan ve gelecekte de varlığını sürdüecek olan aileye daha farklı yaklaşımlar getirerek bakmak gerekmektedir (Oktik, 2018, s.26).

1.6.6.3 Aile Türleri

Aile işlevsel ve yapısal özellikleri, otoritenin dağıtımı gibi özellikleri sebebiyle farklı şekillerde sınırlandırılmıştır (İçli, 1997, s. 59). Kentleşme, göç, sanayileşme ve toplumsal hareketlilik gibi olaylar aile yapısını önemli bir şekilde etkilemektedir (Karkıner, 2015, s. 63). Örneğin anaerkil aile otoritenin dağılımına göre olan çeşitlerden biridir. Akrabalar ve anne bir arada yaşar, baba kendi ebeveynleri ile yaşar ve bazı zamanlarda annenin yaşadığı evi ziyarete gider (Cansel, 1969, s. 11). Literatürde birçok aile çeşidinden bahsedilmektedir.

2017 senesinde TUİK tarafından yayınlanan verilere göre ülkemizde tek kişilik hane halkı %15,4, tek çekirdek aileden oluşan hane halkı %66,1, en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hane halkı %16 aile bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017). 2013 senesinde yapılan bir araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir (Koç, Türk, Adalı, & Polat, 2013, s. 21) Cumhuriyetin 100. yılında Türkiye'de ailelerin %25'inin dağılmış olacağı, bu ailelerden bilhassa tek ebeveynli ailelerin sayısının yüksek oranda artış göstereceği, şehirde yaşayan dağılmış aile sayısının giderek artacağı, hemen hemen tamamı şehirde ve metropollerde yaşayan dağılmış ailelerin sayısının kentleşmeyle paralel olarak %3 düzeyine yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu bilgiler baz alınarak aşağıda bazı aile çeşitleri incelenmiştir.

1.6.6.4. Hane Halkına Göre Aile Modelleri

Hane halkına göre aileler geniş ve çekirdek aile olmak üzere iki grupta incelenmektedir (Keskin, 2014, s. 38).

1.1.6.6.4.1 Geniş Aile

Geniş aileye genellikle sanayi öncesi toplumlarda ve kırsal alanlarda yaygın olarak rastlanmaktadır. Toprak mülkiyetinin belirleyici kabul edildiği dönemlerde toprağın bütün olarak işlenmesi ve aile fertleri tarafından işlenmesinin gerekmesi geniş ailelerin varlığının uzun süreli olmasını sağlamıştır (Cansel, 1969, s. 11).

Babadan oğula devredilen dikey ve yatay genişlik çerçevesinde meydana gelebildiği gibi akrabaları da kapsamına alabilecek büyüklüğe ulaşabilmektedir (Gökçe, 2014, s. 53). Geniş aile (Keskin, 2014, s. 18);

- Kırsal bölgede yaşamını sürdüren,
- Tarımcılık yaparak geçinen,
- Akrabalık ilişkileri güçlü olan,
- Aile kavramına önem veren,
- Ataerkil,
- Sorumluluğun ailedeki büyük erkekler tarafından üstlenildiği aile çeşididir.

Geniş aile aynı hane içerisinde yaşamını sürdüren, ekonomik kaynaklarını ortak kullanan, ikiden daha fazla neslin bir arada yaşadığı aile çeşididir (Özkalp, 2008, s. 103). Geniş aile çocuklar, büyük anne, teyze, büyük baba, hala, yenge ve dayılardan oluşmaktadır. Son dönemlerde geniş ailelerin sayısında büyük oranda artış görülmektedir (Erçelebi, 1996, s. 60). Geniş aileler devletin yetersiz kaldığı görevlerin gerçekleştirilmesinde işlevseldir. Bu işlevler şu şekilde belirtilmektedir (Özkalp, 2008, s. 114);

- Prestij sağlama,
- Biyolojik görev,
- Dini görev,
- Ekonomik görev,
- Boş zamanları değerlendirme,

- Koruyuculuk,
- Eğitim,
- Psikolojik görev.

Bunların yanında geniş ailelerin işlevleri arasında saygınlık, çocuk yapma ve manevi doyum sağlama işlevleri de bulunmaktadır (Doğan, 2009, s. 4-5). Özkalp bunları şu şekilde açıklamıştır; Geniş aile baba, anne, evlenmemiş kız ve evlenmiş erkek çocuğun eşi ve çocuklarından meydana gelir. Güç ailedeki en yaşlı erkeğin elindedir. Kök aileyse anne, baba, çocuk, evli olmayan en büyük erkek çocuk ve onun ailesinden oluşur. Bu aile bir arada yaşar ve kardeşler evlenene kadar büyük erkek kardeşe bağlı yaşarlar. Bununla birlikte geniş aile tipinde üretim ve tüketim ortak yapıldığından ailenin her bireyi küçük yaşlardan itibaren üreimin bir parçası haline gelmektedir (Oktik, 2018, s.5).

1.6.6.4.2. Çekirdek Aile

Çekirdek ailenin meydana gelişi Fransız ihtilalinin ardından ortadan kalkan derebeylik sistemine dayanmaktadır (Cansel, 1969, s. 12). Bu aile çeşidinin en net özelliği üyelerin birbirleri ile sıkı ilişkilerinin bulunmasıdır. Çekirdek ailenin global bir olgu haline gelmesinin nedeni meydana getirdiği işlevlerin toplumdaki başka bir grup tarafından karşılanamıyor oluşudur (Özkalp, 2008, s. 112).

Geleneksel aileye göre daha koruyucu ve dayanışmacı, daha eşitlikçi olarak tanımlanan çekirdek aile, kadının çocukları ile daha fazla zaman geçirdiği ve eşiyle daha özgür bir ortamda beraber olduğu bir yapıdır. (Oktik, 2018, s.7)

Literatürde çekirdek aileden uzmanlaşmış aile olarak bahsedilmektedir. Doğan, çekirdek ailenin işlevlerini "cinsel ilişkileri düzenleme, ekonomik dayanışma , üreme ve toplumsallaşma" başlıklarında toplamıştır (Doğan, 2009, s. 5).

Günümüz toplumlarında en sık görülen çekirdek aile anne, baba ve onların çocuklardan oluşmaktadır (Erçelebi, 1996, s. 60).

1.6.6.5 Yaşanılan Alana Göre Aile Modelleri

Yaşanan alana göre aile çeşitleri kentsel, kırsal ve geçiş aileleri olarak gruplandırılmaktadır. Geçiş aileleri de kendi içerisinde kasaba aileleri ve gecekondu aileleri olarak iki gruba ayrılmaktadır (Gökçe, 2007, s. 192).

1.6.6.5.1 Kentsel Aileler

Ülkemizde 1950'lerden itibaren günümüze kadar toplumsal, ekonomik değişmelere paralel olarak ailede dönüşüm söz konusudur (Oktik ve Değer, 2018, s.59). Bu aile çeşidi kent adı verilen alanlarda yaşamını sürdürmektedir. Bu aile çeşidi eğitime olan alakası ve ülkedeki eğitim imkanlarından faydalanma durumu nedeniyle çocukların okul devam problemine hemen hemen hiç rastlanmayan ailedir (Erçelebi, 1996, s. 60).

1.6.6.5.2 Kırsal Aileler

Bu aile çeşidinde baba vefat etmeden oğulların yeni bir ev açması kurallaştırılmıştır. Belirtilen ayrı ev aynı bahçe içerisinde olmasına rağmen bu noktadaki esas ölçü yemeğini ayrı pişirmek ve yemektir. Kırsal ailelerde yeni evli çiftler belli bir süre kayınpederin evinde yemek yemeyi sürdürürler. Fakat kendi yemeklerini yapıp sofralarını kurdukları zaman çekirdek aile ve ayrı ev statüsüne ulaşabilirler. Bu aile çeşidinin çocuklarında okula devamsızlık problemi görülmektedir. Bu durumun nedeninin okula olan ilgisizlik ve ekonomik durum ile alakalı olduğu düşünülmektedir (Karkıner, 2015, s. 67-68).

1.6.6.5.3 Geçiş Aileleri

Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalara bakıldığında çekirdek aile ve geleneksel aile arasında farklı aile çeşitlerinin de bulunduğu görülmektedir. Geçiş ailelerinde evde yaşamını sürdüren kişi sayısı çekirdek aileden daha fazla geniş aileden ise daha azdır (Sertelin, 2003, s. 39). Bu aile çeşidi mevcut değerleri korumaya çalışırken bir yandan da değişime ayak uydurmak için çaba harcar. Geçiş aileleri gecekondu ve kasaba aileleri olmak üzere iki grupta incelenmektedir (Gökçe, 2014, s. 55).

1.6.6.5.3.1 Gecekondu Ailesi

Kırsal ailenin değer yargıları, alışkanlıkları ve tutumlarıyla donanmış aynı zamanda kent hayatının tesirinin altında kalmış olan aile çeşididir (Doğan, 2009, s. 98). Gecekondu aileleri genellikle köyden kente göçün sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu ailelerde kent ve kır yaşamı arasında bir yaşam şekli görülmektedir, kendilerine has bir kültürleri bulunmaktadır (Gökçe, 2014, s. 55-56). Gecekondu aileleri genç nüfusa sahiptir, kadın ve erkek bakımından yüksek işgücü potansiyeli bulunmaktadır. Bu aile

çeşidinde çocukların bir an önce iş bulma beklentisi çocukları mesleki okullara yönlendirmektedir (Karkıner, 2015, s. 69).

1.6.6.5.3.2. Kasaba Ailesi

Kasaba aileleri küçük tüccar, işçi, küçük esnaf ve zanaatkar, başka birinin toprağını işleyen çiftçi ve küçük memur aileleridir (Ozankaya, 1984, 291).

1.7. Gençlerin Kişilik Gelişiminde Ailenin Etkisi

Ailelerin bireyin hayatındaki yeri toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Geleneksel toplumlarda kişi, içinde doğduğu aileden çok fazla etkilenir. Bireyin toplumun içinde bulunacağı konumu ailesi belirlemektedir. Modern toplumlarda ise bu kadar kesin sınırları olmamakla birlikte birey yine de içinde bulunduğu aileden ve yaşadığı coğrafyadan etkilenmektedir. (Giddens, 2002, s.205)

Birey, yaşamı boyunca fiziki çevresinin dışında sosyal çevresinden de etkilenmektedir. Yer altığı toplumda meydana gelen değerleri, gelişmeleri, kuralları ve olayları izler ve bir dünya görüşüne sahip olur. Aile çocuğun sağlıklı bir şekilde büyümesi, gelişmesi ve yaşadığı topluma faydalı bir insan olarak yetişmesi için gereken birincil topluluktur. Sağlıklı bir aile ortamının sağlanması ailede yaşanan olaylar ile ilişkilidir. Aile içerisinde meydana gelen her olay çocuğun sahip olduğu tutum, davranış ve duyguların belirlenmesine etki eder. Çocuğun ailede yaşadıkları ve gördükleri kişiliğine etki eden en önemli iki faktördür. Bu bağlamda çocuğun sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olması, sağlıklı aile iletişimi ve etkileşimine bağlıdır (Aydın, 2014).

Gençlerin sosyal, bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri sıcak ve sevgi dolu bir alanda yetişmesine bağlıdır. Bu alanı sağlayan temel oluşum hiç şüphe yok ki ailedir. Tüm insanlar ailesine sahip olan bedensel özellikleri taşımasının yanında tutumlarını, düşüncelerini ve inançlarını da taşımaktadır ve bunları genellikle bilinçsiz bir şekilde ailelerinin yaşam ve uygulamalarından öğrenmektedir (Usta, 2004, s. 52).

Çocuklar için ailelerinin önemi yalnızca maddi gereksinimlerin karşılanmasından dolayı oluşmaz. Çünkü çocukların maddi gereksinimlerinin giderilmesi farklı şekillerde sağlanabilir ancak aile ortamında bulunan güven ve sevgi ortamının başka bir yerde sağlanması oldukça zordur. Çocuklar için bilhassa anne

sevgisi oldukça önemlidir. Annesinin sevgisinden yoksun kalmış bir çocuk diğer gereksinimlerinin giderilmesine rağmen ruhsal bozukluklar ve tutarsız davranışlar sergileme eğilimindedir (Öztürk, 1997, s. 27).

Türkiye'deki aile yapısı göz önünde bulundurulduğunda kız çocuklarının sorumluluklarının erkek çocuklara göre daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durum kısa vadede kız çocuklarını yorsada uzun vadede onlara özgüven gelişimi ve beceri bakımından avantaj sağladığı görülmektedir (Oktik ve Değer, 2018,s.70).

Eğitim yalnızca okullar tarafından sağlanan bir olgu değildir. Asıl eğitim aile tarafından verilen eğitimdir. Uzman kişiler çocukların kişilik temellerinin 0-3 yaşları arasında atıldığını belirtmektedirler. Bu yaş aralığında çocuk tamamıyla ailesine bağımlı durumdadır. Bu sebeple aile tarafından verilen eğitimin, okul eğitimine göre daha önemsiz olduğunu söylemek mümkün değildir.

Aile tarafından verilen eğitim yalnızca hataların düzeltilmesi, uyarmak ve öğütler vermekle sınırlı değildir. Çocuk yetiştirmek, eğitmek, çocuğun kişiliğinin bütünüyle gelişim gösterebileceği bir okul alanı haricinde ve okulu tamamlayıcı bir şekilde ev içerisinde sağlamak ve bunun işlevselliğini temin edebilmek anlamına gelmektedir. Çocuklar eğitimlerinin bir kısmını okul ve yuvalarda alsa da çocukluk eğitiminin merkezinin aile olduğu bilinmektedir. Bu noktadan bakıldığı zaman çocukların kişilik gelişiminde ebeveynlerin sahip olduğu rolün oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.

1.8. Gençlerin Sosyalleşmesinde Ailenin Etkisi

Bireyim toplumsallaşmasının temelini oluştan aile kurumu, sürekli değişen dünya şartlarıyla beraber asla yerinde saymamış ve bu şartların karşısında onun da işlev ve yapılarında bazı değişiklikler oluşmaya başlamıştır. Bu değişimin belki de en önemlisi sanayileşme ve kentleşmeyle beraber aile yapısının küçülmeye başlaması ve geniş ailelerin yerini çekirdek ailelere bırakmasıdır. Oluşan değişim bununla sınırlı kalmamış, çocuk yetiştirmede ve eşler arası ilişkilerde olumlu ve olumsuz olarak adlandırılabilecek bazı farklılıklara neden olmuştur (Yörükoğlu, 2000, s. 130-131). Sonuç olarak çekirdek ve geniş aile işlevleri ve yapıları farklı olan aile çeşitleri olarak kabul edilmektedir.

Ailenin görevleri çocuklarına düzenli bir hayat sunmak, şefkat ve sevgiyle ihtiyaçlarını karşılayabilmek, neslin devamını sağlamak, gelenek ve görenekleri aktarmak, çocukları eğitmek ve ruhsal durumlarını takip etmek, yaşlılık için güvence oluşturmak, eşler arasında bulunan ilişkileri meşrulaştırmaktır (Keskin, 2014, s. 11).

Aile insan hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. Birey, aile içerisinde sosyalleşir, mayalanır ve toplumun beklediği tarz bir insana dönüşür. Kişi doğduğu günden itibaren aile içerisinde sosyalleşmeye başlar. Bu süreçte çocuğun sosyalleşmesine en büyük katkı sağlayan aile ferdi annedir. Bu çerçevede annenin kültür ve eğitim düzeyinin yeterliliği çocuğun erken sosyalleşmesine büyük etki edecektir (İçli, 1997, s. 12).

Çocuğun bakımı, beslenmesi, ona gösterilen sevgi, ilgi ve şefkat gibi tavırlar çocuğun başkalarına olan güven hissini güçlendirecektir. Böylece çocuk beklenilen düzeyde sosyal bir varlık olacaktır (Özkalp, 2008, s. 106). Çekirdek ailelerin yapısının küçük olmasından kaynaklı olarak çocuğun sosyalleşmesi küçük bir ortamda sağlanmaktadır. Oysa ki geniş ailelerde çocuğun sosyalleşmesine amcalar ve halalar da katılmakta ve bu durum çocuğun sosyalleşmesine olumlu etki etmektedir (Aydın, 2014, s. 14). Çocuk sosyalleşirken ailesindeki ilişkileri örnek alır, yaşar ve gözlemler, bu ilişkileri oluşturan iş birliği, uzlaşma ve bağlılık gibi özelliklerle birlikte çatışma, anlaşmazlık ve çekişme gibi olumsuz davranışlarda sergileyeceği davranışları da öğrenir. Bilhassa okul öncesi döneminde ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkisi daha büyüktür. Çocuk bu dönemdeyken ebeveynlerinin olumsuz ve olumlu taraflarını benimser ve sindirir (Yörükoğlu, 2000, s. 126-127). Bu da çocuğun "uyumcu" veya "tutucu" olmasına etki eder. Diğer bir taraftan çocuk yalnıza alıcı konumunda olmayacak, dış çevrenin ve girdiği ortamların tesiriyle beraber ailelerini de etkileyerek değişim geçireceklerdir (Aydın, 2014, s. 24).

1.9. Ailenin Gençlere Karşı Tutumları

Parsons, aileleri çocuk yetiştiren fabrikalara benetmiştir. Aile denen bu fabrikaların insan kişiliği ürettiğini belirtir. Buna göre ailenin yerini hiçbir kurum tutmaz. Ailenin temel ilkelerinin de samimiyet, güven, sıcaklık ve karşılıklı dayanışma olduğunu kabul eder (Oktik, 2018, s.10).

Modern toplumlarda anne ve babalarının düşüncelerini sorgulamadan benimseyecek çocukların sayısı yok denecek kadar azdır. Çünkü modern toplumlardaki

hızlı değişim ve dönüşümler kuşaklar arasındaki bakış açılarında büyük farklılıklar meydana getirmiştir (Gıddens, 2002, s.206).

Ebeveynlerin tutumlarının gençlerde yarattığı sonuçlar gelişim psikolojisindeki en önemli konulardan biridir (Hortaçsu, 2003, s. 23). Her anne-baba kendine ait bir üsluba sahiptir, genellikle bu tutumlar üç tiptir. Bunlar demokratik, otoriter ve aşırı hoş görülü tutumlardır. Bu genel olarak sınırlandırılan tutumların içinde de büyük ölçüde çeşitlilik mevcuttur (Gander ve Gardiner, 1998, s. 81).

1.9.1. Otoriter Tutum

Yetkeci olarak adlandırılan otoriter ebeveynler için itaat olgusu çok önemlidir. Cezalandırma sistemine dayanan, zorlayıcı ve katı disiplini tercih ederler. Otoriter ailelerde sözlü iletişim çok yaygın kullanılmaz çünkü bu ebeveynlerin inancına göre çocukları belirlenen kural ve standartlara sorgusuz bir şekilde uymak zorundadır (Erçelebi, 1996, s. 11).

Otoriter ebeveynler bağımsız davranışlar sergilemesi için çocuklarını cesaretlendirmek yerine çocuklarının özerkliklerini kısıtlamayı tercih ederler (Steinberg, 2007, s. 41). Otoriter ailelerde anne-babalara itaat edilir, inanılır ve saygı gösterilir ayrıca kuralları anne-babalar koyar çocuklar da bu kurallara uymak ile yükümlüdür. Çocuklar kurallara uymaması halinde sert disiplin ile karşı karşıya kalırlar. Bu tutuma genellikle sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan ailelerde rastlanmaktadır (Gander & Gardiner, 1998, s. 81).

Çocuğun özgür davranışlarına kısıtlama getirilen ve yönlendirmelerin yalnızca ebeveynler tarafından yapıldığı otoriter anne-baba tutumunda öz-saygının ve öz-güvenin düşmesi muhtemel olacaktır. Çevresel geri bildirimlerin olumsuz olmasının sonucunda çocuğun benlik algısı düşecek bu da öz-saygısını ve kendine güvenini düşürecektir (Bozgeyikli, 2007, s. 37).

1.9.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Aşırı hoşgörülü ebeveynler çocuklarının taleplerini hiçbir sınırlama veya denetim getirmeden sürekli olarak kabul eden ebeveynlerdir. Araştırmalarda bu tutumun devamlı oluşu çocukların istek, duygu ve dürtülerini denetleme kabiliyetinin düşük

olmasına neden olur. Agresif, kırıcı-vurucu davranışlara eğilmesine neden olur (Doğan, 2009, s. 59).

Çocukların bitmek bilmeyen istekleri ve sürekli patlamaları bazı zamanlarda ebeveynlerin tahammül sınırını aşar bu durumda da çok sert cezalar uygulanır. Ev içerisinde hem sert hem de hoşgörülü davranışların varlığı karmaşalara neden olur (Ekşi, 1990, s. 52).

1.9.3. Aşırı Korumacı Tutum

Aşırı korumacı tutumun temelinde çocuğa yapılan iticilikten kaynaklanan suçluluk hissi, bilinçaltında çocuğun hasta olabileceği, ölebileceği veya kötü alışkanlık edinme ihtimali yatmaktadır. Aşırı korumacı ebeveynler çocuklarının başına her an olumsuz bir olay gelebileceğini düşünürler. Bu da hem çocukların hem de ebeveynlerin kişilik gelişimlerini olumsuz etkiler. Hasta olur, terler, üşür düşünceleri ile çocukların oyun oynamasına engel olurlar. Ergenlikte çocuklarına korumacılık adı altında aşırı baskı yaparlar. Özetle çocuklarının hayata hazırlanmasını sağlamaz ve hayata hazırlanmalarına dolaylı yoldan engel olmuş olurlar (Özkalp, 2008, s. 55).

1.9.4. Demokratik Tutum

Demokratik tutum anne-babaların çocuklarını bir birey olarak kabul edip saygı duyduğu, çocuğun gelişimine has, özgün tavırlar sergileyeceğini kabul eden ve gelişim aşamalarını takip edip bunlara uygun davranışlarda bulunan aile tutumu çeşididir. Her bireyin biricik, kendine has ve tek olduğunu düşünürler ve çocuğun aile içerisinde özgür bir biçimde gelişmesine, kabiliyetlerini geliştirmesine ve "kendini gerçekleştirmesine" olanak tanırlar. Çocuğun korunma, barınma ve beslenme gibi temel gereksinimlerini karşılarken ona "karşılıksız sevgi" verirler. Bu tutumu sergileyen bir ailenin çocuğu ebeveynlerinin destek ve sevgisinin asla bitmeyeceğinin bilincindedir. Aile sevgiyi yaptırım aracıymışçasına kullanmaz. Çocuk ailedeki herkes ile eşit haklara sahiptir. Düşüncelerini açık bir şekilde söylemesi için cesaretlendirilir. Demokratik ve eşitlikçi tutumu sahip olan ebeveynler çocuklarına arkadaşça yaklaşmaktadır. Katı kuralların yerine esnek davranışlara sahiptirler (Kulaksızoğlu, 2000, s. 38).

1.10. Mesleki Seçim Ve Meslek Seçiminde Ailenin Rolü

1.10.1. Meslek Tanımı

Meslek sözcüğü dilimize Arapçadan geçmiş "suluk" sözcüğünden türetilmiştir. Kökene bağlı olarak "tertip, yol, tarz, gidiş, usul" gibi anlamlar taşımaktadır (Büyük Türk Ansiklopedisi, 1990, s. 847). İngiliz dilindeki karşılığı "occupation, profession, vocation" kavramlarıdır.

Sosyoloji literatüründe meslek, daha çok tarım sonrası endüstrileşmeye paralel olarak gelişen mesleki iş bölümü kavramı ile ilişkilendirilerek tanımlanmaktadır. Marshall, mesleği "emek piyasalarının büyümesinin bir sonucu olarak ev eksenli işlerden ayrılan iktisadi bir rol" olarak tanımlamaktadır (Marshall, 1999, s.491).

Kemerlioğlu, Sosyolojik anlamda meslek olgusunu, belirli faaliyet alanları etrafında yoğunlaşmış ve biçimlenmiş insani ilişkiler bütünü şeklinde tanımlaktadır.(Kemerlioğlu, 1973, s.29). Bu bakımdan, meslek, ekonomik getirisine ek olarak, etrafında ürettiği düşünceler, inançlar, değerler, normlar ve etik ilkeler ile toplumsal bağlamda kendini somutlar. Meslek çevresinde oluşan ortak anlamlar, o mesleği ica eden kişiler arasında kalıcı ilişkilerin oluşmasında ve güçlü bağların kurulmasında etkin rol oynar. Denilebilir ki, meslek genel olarak toplumsal gerçekliğin önemli bir bölümüne tekabül eder ve genellikle sadece ekonomik aktiviteler toplamının çok ötesindedir. Whalley'in (1987, s.7) ifade ettiği gibi, meslek "iş" ya da "uğraş"ın aksine, genel olarak yerleşik bir toplumsal role ve pozisyona göndermede bulunur ve meslek üyesi kişiler, mesleklerini belli bir süre yapmadıklarında bile, örneğin, öğretmen, doktor gibi toplumsal statülerini muhafaza ederler (İlhan, 2008, s. 315).

Türk Tarih Kurumu tarafından 1983 senesinde yayımlanan Türkçe Sözlüğü içerisinde meslek kavramı; "Bir kişinin hayatını devam ettirmek, geçimini sağlayabilmek için seçerek kendisini adadığı düşünce veya iş alanı" olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 1983, s. 826). Diğer bir tanımlamada meslek için; "bir bireyin yaşamını devam ettirebilmek ve geçimini sağlayabilmek amacıyla seçtiği sürekli iş alanıdır ve yalnızca para kazanmak amacıyla değil bireyin kendini kanıtlama amacıyla da kullanılır" denilmiştir. İnsanlar çeşitli etkinlikler ile beraber mesleki etkinlikleri de kullanarak ruhsal ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar. Ruhsal açıdan insan ile ilgili özellikleri, başarı, ilgi ve kabiliyetini mesleki yaşamına yansıtması, sosyo-ekonomik bakımdan toplumdaki yerini, yaşamını, prestijini ve gelirini arttırması açısından önemlidir (Özgüven, 1999, s. 21).

1.10.2. Meslek Seçimleri

Kemerlioğlu, Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik, kitabında mesleğin kişinin bedensel yapısı, duygusu ve düşünceleri, değerleri ve davranış biçimleri üzerinde olduğu kadar, yaşama biçimi ve görgüleri üzerinde de etkili olduğunu, eğitim kadar gelir düzeyini de yansıtması gibi sebeplerle, bieylerin ve onlara bağlı olanların toplumsal tabakalarının belirlenmesinde meslekler en önemli ve yeterli kıstas olarak kullanılmaktadır (Kemerlioğlu, 1990, s.53).

Meslek sistemi, aslında içinde bulunduğumuz yüzyılın başından bu yana tüm endüstrileşmiş ülkelerde önemli değişmelere uğramıştır. Bu değişim mavi yakalı işlerde çalışanların oranında düşüş, uzmanlık (beyaz yakalı) ve diploma gerektiren işlerde istihdam olanların oranında artış biçiminde gerçekleşmiştir (Giddens, 2000, s. 333).

Meslek, kişinin zihinsel ve bedensel olarak gelişmesini etkilemekte olup bireyin yaşama bakış açısının oluşumunu ve biçimlenişini de şekillendirmektedir. Kişinin kendisi için bir duyuş, davranış, tutum ve genel olarak bir dünya görüşü oluşturur. Bu bakımdan mesleki toplumsallaşma süreci değişkenlik göstermektedir. Mesleki toplumsallaşma sürecinde bireyin mesleğiyle özdeşleşmesi evreni, zamanı, toplumu ve eşyayı algılama ve anlamlandırma biçimini etkilemektedir. Bu açıdan, bir mesleği uzun süre yapmış olmanın bireyin tasarımlarını oldukça derinlikli biçimde etkilediği söylenebilir.(İlhan, 2004, s.134) Mucchielli, "Zihniyetler" kitabında, bir mesleği uzun süre uygulamış olmak, belli bir dünya görüşü ve zihniyet aşılamaktadır (Mucchielli, 1991, s.53) demektedir. Aynı şekilde Sorokin'e göre, mesleki faaliyet uzun yıllar yapıldığında özellikleri ve taleplerine göre üyelerinin zihni, ahlaki, sosyal, psikolojik ve anatomik özelliklerini şekillendirecektir. Uzun zaman fizik profesörü olan bir kişinin dünyaya bakışı, uzun zaman papaz olan kişininkinden farklıdır (Eke, 1987, s.379). Dolayısıyla seçilen meslek bireyin tüm hayatını etkilemektedir.

Seçilen meslek ve bu doğrultuda alınan eğitim kişinin yaşam şeklini oluşturmaktadır. Bu nedenle mesleki alanda başarıya ulaşmak için kişinin tercih ettiği meslek alanında istekli ve kabiliyetli olması gerekmektedir. Meslek seçimi yapılırken alınan karar kişinin ileride kolay bir şekilde iş bulup bulamayacağına ve iş hayatında mutlu olup olamayacağına etki etmektedir. Kişinin hayatıyla ilgili olan diğer kararlarda genel olarak bu kararın etkisi altında kalmaktadır. Meslek bireyin dünya görüşünü,

değer yargılarını şekillendirmekte, günlük yaşamını, sosyal ilişkilerini belirlemekte, hatta eş olarak seçeceği kişiyi ve çocuk yetiştirme tutumlarını dahi etkilemektedir.

1.10.2.1. Mesleki Seçimin Önemi

Sosyoloji, toplumların geçmiş ve günümüzdeki tarihi değişimlerine bakarak geleceğe dair sosyal, kültürel, ekonomik yapılarını öngören geniş bir bilim dalıdır. Sosyoloji birçok konu ile ilgilenmektedir. Meslekler sosyolojisi de sosyolojinin ilgilendiği dallar arasındadır (Kızılçelik, 1996, s.1).

Bireyin yaşamını devam ettirmek ve geçimini sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik değeri olan faaliyetleri yerine getirmesini ifade etmektedir (Braude,1975,s.12). Meslek kavramı, toplumda bireyin temel rolleri arasında birinci sırada yer alır. Meslek bireyin saygınlığı, geliri, şahsiyeti, yetenekleri vb. birçok özelliği ile bireyin kişiliği ve sosyal yaşantısına kaynaklık etmektedir. Birey seçtiği meslekle bundan sonraki hayatını belirlemiş olmaktadır. Bu yüzden meslek seçimi bireyin hayatındaki en önemli kararlardan biridir. Meslek seçiminde verdiği yanlış bir karar hayatı boyunca mutsuz olmasına neden olabilmektedir. Blau, bireyin mesleğine karşı tutumunu incelerken mesleki bağımlılık kavramını kullanmıştır. Bu bağlılığı, duygusal, normatif ve devamlılık bağlılığı olmak üzere üç şekilde incelemiştir.nBlau'ya göre kişinin duygusal mesleki bağlılığı yüksek ise, mesleğinde istediği için çalışmaya devam eder. Devamlılık mesleki bağlılığı yüksek ise mesleğinde kalma ihtiyacı hisseder. Normatif mesleki bağlılığı yüksek ise mesleğinde kalma yükümlülüğü hisseder (Blau'dan Akt. Ceylan ve Bayram, 2006, s.105 – 106).

Meslek seçimi bireysel ve toplumsal açıdan oldukça önemlidir. Toplumun gelişmesini sağlayacak insan gücünün belirlenmesi, planlanması, kişinin toplumsal gereksinimlerini, kabiliyetlerini ve ilgisini dengeli bir biçimde kullanmasını sağlamaktadır. Bugün mesleğini sevmediğinden doyumsuzluk hisseden ve iç dengesini kaybeden pek çok insan olduğu bilinmektedir. Çünkü zorundalık duygusu ile yapılan meslek; iletişim bozukluğu, depresyon, uykusuzluk, iş veriminde azalma, başarısızlıktan kaynaklanan mutsuzluk, dikkatsizlik, başarısızlık ve isteksizlik gibi sorunlara neden olmaktadır.

Günümüz toplumlarında meslekler teknolojinin gelişmesiyle birlikte sayıca ve tür itibariyle giderek artmaktadır. Sanayileşme ve teknolojik gelişme toplumdaki iş

bölümünü ve uzmanlaşmayı artırarak meslekleşmede karmaşık bir işleyiş haline gelmiştir. Bugün, meslekler sayıca, nitelikçe, estetik ve etik ölçüler itibariyle oldukça karmaşık hal almştır. Baş döndürücü teknolojik ve örgütsel değişim çağında, yeni teknikler ve yeni sosyal talepler, yeni özel meslekleri yaratabilecek bir bütünlük içindedir (Aytaç, 2003, s.16; Hughes, 1996, s. 29). Bu durum, meslekler alanındaki bu değişkenliği süreklilik modunda tutmaktadır (İlhan, 2004, s.134).

1.10.2.2 Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler

Meslek seçimi süreci, kişinin iş tercihinin çok öncesinde başlar. Kişinin mevcut işlerin arasından kendine en uygununu seçmesinden ibaret bir süreç değildir. Kişinin temelleri, geçmişi, kişiliği, rol modelleri, ilgileri ve tecrübeleri meslek seçimine etki eden en mühim etkenlerdir. Bu etkenlere ilave olarak özel ve zihinsel yetenekler, benlik tasarımı, kişilik özellikleri, çevresel etkenler, ilgiler, cinsiyet, akademik başarı da meslek seçiminde etkilidir. Bunlar arasından bilhassa ailenin sahip olduğu ekonomik ve sosyal olanaklar oldukça önemlidir. Meslek seçimine etki eden etkenlerden bazıları (Kepçelioğlu, 1994, s. 65);

- **Biyolojik Etkenler:** Kişinin sahip olduğu işitme, görme durumu, fiziksel özellikler, beden yapısı ve cinsiyeti vb.
- **Sosyolojik Etkenler:** İlişki içinde olduğu kişiler, duygular, ailesinin sahip olduğu sosyal düzey, arkadaş çevresinin baskı ve beklentileri, değerleri, aile ilişkileri vb.
- **Kişisel veya Psikolojik Etkenler:** Kişinin yetenekleri, ihtiyaçları, değerleri, duyguları, tutumları vb.
- **Politik Etkenler:** Yetişme ve eğitim imkanları, iş bulma ve mesleğe girme imkanları vb.
- **Ekonomik Etkenler:** Ailesinin sahip olduğu ekonomik düzey, ülkenin veya yakın çevresinin ekonomik durumu, teknik gelişmeler ve otomasyon vb.
- **Şans ile Alakalı Etkenler:** Dış ve iç savaşlar, doğal afetler, iş ve iş yerlerine etki eden beklenmedik olaylar vb.

Sonuç olarak meslek seçimi aşamasının çok karmaşık ve birçok etkenin etkileşimine bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Meslek seçiminin erginliğin son

döneminde veya genç yetişkinlik dönemindeki tek bir karar sonucunda yapıldığı düşüncesi günümüzde yerini meslek gelişimini ve seçiminin yetişkinlik dönemi boyunda devam ettiği düşüncesine bırakmıştır. Kişinin meslek seçimini etkileyen, kişi hakkındaki birtakım bilgilerin de bilinmesi gerekmektedir. Bunlar boy, yaş ve kilosu, kişisel görünüşü, fiziksel engelleri, konuşma şekli ve ses tonu, genel enerji ve sağlık durumu vb. gibi kişinin fiziksel özellikleri; sosyal gelişimi, güdüleri, benlik tasarımı, değerleri, olgunluk seviyesi, amaçları, duygusal durumu vb. gibi kişisel özellikleri; okul hayatı ve okul dışı aktiviteleri, ilgi alanları, zihinsel yetenekleri ve ailes yapısı olarak sıralanabilir (Kepçelioğlu, 1994, s. 66).

1.10.3. Meslek Ahlakı

Emile Durkheim'in 1937'de yayımlanan "Meslek Ahlâkı" kitabında, ahlâk meselesini iktisat bakımından ele almaktadır.

> "Bir cemiyet müessesesi (ekonomi) bir ahlâk disiplini olmaksızın yaşayamaz. Çünkü aksi halde ortada ancak birbiri ile çarpışan fert iştihaları kalır. Avrupa Cemiyetlerinin bugün müzdarip olduğu buhran işte buradan geliyor. Ekonomik hayat iki yüz yıldan beri görülmedik bir gelişmeye kavuşmuştur. Şimdiye kadar hor görülmüş, aşağı sınıflaın eline bırakılmış, ikinci sırada bir yer işgal etmişken şimdi birinci sıraya yükselmiştir…Cemiyet hayatının bütününde böyle bir yer tutan bir faaliyet kendine mahsus bir ahlak düzeninden mahrum kalamaz. İnsanlar arasında barış ve düzen tamamiyle maddi illetlerden hatta peileri ileolsa kör mihanikiyetten, otomatik olarak doğamaz. Bu bir ahlâk işidir." (Durkheim, 1986, VII)

Durkheim, meslek ahlakını, ahlakın öteki alanlarından ayırmış ve Meslek Ahlakını şu şekilde özetlemiştir: Meslek Ahlakı kamu vicdanını ilgilendirmez çünkü cemiyetin bütün uzuvları arasında ortak değildir. Başka bir deyişle kamu vicdanının biraz dışındadır. Herkesin görmediği görevleri düzenler. Onun için herkes bu görevlerin ne olduğunu ne olmaları gerektği gerektiğini bu görevlerle görevli fertlerin özel münasebetleri ne olmak gerektiğini bilemez (Durkheim, 1986, s.11).

Ahlak, bir grubun eseridir. Bu ahlak bu grup onu koruduğu müddetçe yrürlükte olabilir. Ahlak fertlere emreden onları şu veya bu tarzda hareket etmeye zorlayan şahsi temayüllerine bir sınır çizen ve daha ileri gitmelerine engel olan kurallardan kuruludur (Durkheim, 1986, s.11).

Her meslek ahlakı bir meslek grubunun eseri olduğuna göre grup ne ise ahlakı da o dur. Genel olarak bir grup ne kadar kuvvetle kurulmuş ise ona mahsus ahlak kuraları

da o kadr çok, vicdanlar üzerindeki otorteleri de o kadar fazladır (Durkheim, 1986, s.12-13).

Dolayısıyla denilebilir ki meslek grupları ne kadar sağlam ve teşkilatlı olursa meslek ahlakı da o kadar gelişir ve sayılır (Durkheim, 1986, s.13).

1.10.3.1. Meslek Seçiminde Kuramsal Yaklaşımlar

Meslek seçimi ile ilgili farklı sosyolojik ve psikolojik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, meslek seçimini kişinin çevresiyle uyum sağlayarak meslek olgunluğu, cinsiyet, yetkenlik, kültür, toplumsal uyum, insan ilişkileri ve değerler gibi değişkenler ile açıklama yoluna gitmişlerdir. Bazı araştırmacılarsa meslek gelişimini ve seçimini bir karar süreci olarak değerlendirmişlerdir. Bu süreçte kişiler bilgi edinir ve bu bilgileri gözden geçirerek bir sonuca ulaşırlar. Tezin bu bölümünde meslek seçimi ile ilgili kuramsal yaklaşımlara yer verilmiştir.

1.10.3.1.1. Durkheim'in Kuramsal Yaklaşımı

Durkheim özellikle profesyonel mesleklerle ilgilenmiştir. Bunun sebebi, düşünürün yaşamını sürdürdüğü Fransa'da sanayileşme sonrası yaşanan sosyo-ekonomik bunalımın ve ahlak yozlaşmasının sadece yüksek öğrenim almış kişiler tarafından yok edileceğine olan inancıydı. Durkheim (1986), toplumsal kuralsızlığın üstesinden sadece profesyonel kişiler gelebileceğini belirtmiştir. Düşünüre göre, profesyoneller mesleksel bir ahlakı geliştirebildikleri, kendi kendilerinin kurallarını oluşturup, yönetebildikleri için sanayileşmenin neden olduğu sorunları çözebilecek kişilerdir. Bu yüzden Durkheim'e göre profesyonel gruplara toplumsal bunalımları aşmada önemli görevler düşmektedir. Durkheim kuramında, bu grupları modern bir aileye benzetir. Bu gruplar kendi içlerinde çekişmeler yaşasalar dahi meslek ahlakının gösterdiği yoldan ayrılmazlar. (Cirhinlioğlu, 1997, s.10-11-12)

Durkheim'in kuramı genel hatlarıyla, var olan toplumsal düzenin nasıl korunacağı ve bunalımlardan hangi yollarla aşılabileceği ile ilgilidir. Ona göre iş bölümünün ve mesleksel farklılaşmanın artması ve büyük şirketlerin kurulması toplumsal bütünlüğü bozmuştur (Kızılçelik, 1992, s. 107-108). Bu toplumlarda, Durkheim'e göre, mekanik dayanışma hakimdir. Toplum, bu süreçten geçerken yeni bir dayanışma ruhu geliştirir. Bu dönemin temel kavramları bağımsızlık ve farklılaşmadır.

Bu tür dayanışma artık mekanik olarak değil "organik dayanışma" olarak adlandırılır. Uzun'a göre (2000) mekanik ve organik dayanışma dönemleri arasında bir de geçiş dönemi vardır ki Durkheim asıl toplumsal sorunların bu dönemde ortaya çıktığını söyler. Ona göre, toplumsal geçiş dönemlerinde kuralsızlıklar hakimdir. Yani anomi durumu görülür. İnsanlar bu dönemde kendilerini tanımlayacak hiçbir ekonomik, sosyal, ahlaksal değer bulamazlar. (Uzun, 2000, s.35)

1.10.3.1.2. Hilton' a Göre Karar Kuramı

Hilton (1962) insanların karar verebilmesi için bunu gerektiren bazı değişikliklerin meydana gelmesi gerektiğini savunmaktadır. Söz konusu değişiklikler bazı tutarsızlıkları da beraberinde getirecektir. Dolayısıyla kişi yeni bir karar almak zorunda kalacaktır.

1.10.3.1.3. Gelatt'a Göre Karar Kuramı

Gelatt (1962) karar verme konusunda birbiri ile takip içerisinde olan süreci şu şekilde açıklamıştır. Sürecin ilk basamağı "yordayıcı sistem"dir. Bu sistem olası seçim alanlarını, bu alanlardan kaynaklanacak olası sonuçları ve sonuçların oluşma olasılığıdır. Seçimlerin olası sonuçları ve oluşma olasılıkları için gereken tüm seçeneklere uygun konu hakkında bilgi sahibi olmaktır. İkinci basamak "değer sistemi" olarak adlandırılmaktadır. Bu sistem elde edilen sonuçlardan istenebilir olanları kapsamaktadır. Son basamak kararın seçilmesi ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Gelatt karar verme sürecinde olan kişinin çok fazla bilgi toplaması gerektiğini öne sürmektedir.

1.10.3.1.4. Bergland'a Göre Karar Kuramı

Bergland (1974)'ın karar kuramında karar verme süreci belli aşamalara ayrılmıştır. Bu aşamalar;

- Sorunun Hissedilebilir Duruma Gelmesi: Yeni bir davranış şeklinin aranması ve içselleştirilmesi,
- Problemin Tanımı: Sıkıntının hissedilmesinin ardından çözülmesi gereken bir sorun olarak belirtilmesi ve isimlendirilmesi,
- Seçeneklerin Oluşturulması: Gerçekleşmesi en muhtemel olan seçeneğe yönelme,

- Seçeneklerle ile İlgili Bilgi Toplanması: tüm seçeneklerin olumlu ve olumsuz taraflarının tespit edilmesi,
- Uygun olan seçeneğin tespit edilerek planın uygulanması,
- Sonuçların değerlendirilmesi.

1.10.3.1.5. Littrel'e Göre Karar Kuramı

Littrel (1978)'de karar verme süreciyle ilgili benzer açıklamalarda bulunmuştur. Littrel'in kuramında karar verme sürecinin yedi basamaktan meydana geldiği öne sürülmektedir. Bu basamaklar;

- Problemin Belirlenmesi: Alınacak olan kararın bireyin hayatındaki yerinin tespiti.
- Amaç Belirleme: Bireye özel amaçların belirlenmesi,
- Kaynakların Belirlenmesi: Bireyin amaçlara ulaşabilmesi için gereken ulaşılması mümkün özelliklerin belirlenmesi.
- Seçeneklerin değerlendirilmesi: Ulaşılabilmesi mümkün olan seçeneklerin olumsuz ve olumlu taraflarının test edilmesi. Bu seçeneklerin amacına ulaştırıp ulaştırılamayacak oluşunun denenmesi.
- Karar Verme: Amaçlara ulaştırılabilceği kanısına ulaşılan seçeneklerden birinin tercih edilmesi.
- Kararın Uygulamaya Konulması.
- Sonuçların Değerlendirilmesi: Belirlenen amaçlara ulaşılıp ulaşılamadığı ve sorunun çözüme ulaşıp ulaşmadığı tartışılır.

1.10.4. Meslek Seçiminde Ailenin Rolü

Toplumdaki en küçük birim olarak tanımlanan aile, insanların hayatında vazgeçilmez bir yere sahiptir. İnsanın gereksinimlerini giderebileceği doğal alanı kendi ailesidir. Kişinin doyuma ulaşması, fonksiyonlarını etkin olarak yerine getirebilmesi ve yaşadığı topluma ayak uydurabilmesi ilk olarak ailede sağlanmaktadır. Ailenin çocuk üzerinde bulunan etkisi, çocuğun anne karnına düşmesi ile başlar (Ekşi, 1990, s. 89). Etkileşim ve iletişim, çocuğun oluşumundan başlar ve duygularının, tepkilerinin, davranışlarının hepsine etki eder. Anne ve çocuk arasında daha yoğun görülen bu ilişki,

çocuğun içine doğacağı aileyi de kapsamaktadır. Çocuk ve ebeveynler arasındaki iletişim ve etkileşim çocuğun gelişime doğrudan etki eden en mühim faktördür (Karkıner, 2015, s. 28).

Sosyo-ekonomik düzeyi orta olan aileye sahip olan çocukların yüksek itibara sahip olan mesleklere yönelmektedirler (Kulaksızoğlu, 2000, s. 182). Çocuğun meslek seçimine etki eden aile özellikleri arasında ailenin ekonomik durumu belirleyici bir etkendir. Üst, orta ve alt seviye diye sınıflandırılan aileler, yer aldıkları gruba göre farklı beklentiler içine girmektedir. Ailelerinin çocuktan beklentisi çocuğun okul başarısına ve zekasına göre farklılık göstermektedir. Ailelerin çocuklarından beklentileri, çocuklarına olan davranışları ve çocuklarına verdikleri değer arasında da bir ilişki mevcuttur. Çocuğundan beklentileri düşük seviyede olan ebeveynler çocukta düşük benlik saygısına ve benlik değerine neden olmaktadırlar. Çevre ve ailenin, çocuğun yapabileceğinden daha büyük bir beklenti içinde olması, başarması için çocuğu zorlaması ya da çocuğun mesleki istek ve yeteneklerini önemsemeden kendi istekleri çerçevesinde mesleklere yönlendirmesi çocuklarda gerilim ve zorlamaya neden olmaktadır.

1.10.4.1. Dış Çevrenin Rolü

Farkı sosyal sınıflarda bulunan gençlerin öğrenimleri süresinde başarı seviyelerinde gözlenen farklılıkların sosyal sınıf farklılıklarından kaynaklandığı bilinmektedir. Sosyal çevre bazında günümüze kadar araştırılmış en kapsamlı konu ailenin sosyo-ekonomik durumunun ve büyüklüğünün çocuğun başarısına olan etkisidir. Çocuğun ailesine göre belirlenen sosyal sınıfı, onun devam edeceği okulu ve oturacağı yeri de belirler. Böylelikle aile içindeki çevre koşullarına ilaveten okul çevresi, aile çevresi, yer aldıkları üst veya orta statülere sahip olan çocuklar için çevre koşullarını da eklemek mümkün olacaktır (Ay, 2002, s. 22).

Tüm insanlar maddi kazancı yüksek olan meslekleri tercih etmektedirler. Bundan kaynaklı olarak gençler kendilerine ekonomik rahatlık, lüks ve konfor sağlayacak mesleklere yönelmektedirler (Kurtkan Bilgiseven, 1992, s. 71).

Ebeveynler televizyon seyrederken, çocuklarının yanında olmasını önemsememektedir. Çocuklar yaşıyla uyumsuz olan güldürü, pembe dizi gibi programları izleyerek ahlaki ve kültürel yozlaşmalara maruz kalabilmektedir. Bu programlarda yer alan kısa yoldan zengin olma hayalleri ve haksız şekilde kazanç

sağlayan kötü adamları taklit etmeleri sebebiyle toplumdaki suç oranında da artışlar görülmektedir. Çocuk bu eğitimin sonucunda kazanacağı mesleği itibarsızlaştırmakta ve bunu aptallık ve vakit kaybı olarak adlandırmaktadır. İzlediği programlarda gördüğü futbolcu, şarkıcı, manken ve fotomodeller gibi kısa yoldan daha çok para kazandıran ve herhangi bir eğitim gerektirmediğini düşündüğü meslekler çocuğa daha cazip gelmekte ve bu şekilde yaşayan kişileri kendine rol model almaktadır (Ay, 2002, s. 22).

1.10.4.2. Meslek Seçimde Yaşanan Sorunlar

Tüm insanlar okul öncesi dönemlerde ileride sahip olacağı meslek üzerine düşünür ve geleceği ile ilgili planlamalar yapar. Başlangıç aşamasındayken tamamıyla hayali ve duygusal olan bu kararlar kuramlarda da açıklandığı gibi yaş ilerledikçe daha gerçekçi temellere dayanmaya başlamaktadır.

Meslek seçimi hem toplumsal hem de bireysel açıdan önemlidir. Buna karşın ülkemizdeki gençlerin meslek seçimleri tesadüflerin eline bırakılmıştır (Yılmaz, Üre, & Sürücü, 1996, s. 108).

Lise öğrencilerine tercih edecekleri meslekler konusunda sorular yöneltildiğinde, tercihlerin eski dönemlerden bu yana bilinen birkaç meslek üzerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Meydana gelen bu yoğunlaşma kişisel farklılıkların zenginliği ile uyumsuzluk içindedir. Ayrıca öğrencilerin büyük kısmının seçtiği meslekler toplumda çalışan kişilerin küçük bir kısmına açıktır.

Toplum ve birey için en önemli kararlardan biri olan meslek seçiminin sağlıklı ve üzerinde düşünülerek tercihi gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bunun sebebi teknolojik gelişmelerin sonucunda tercih seçeneklerinde meydana gelen artıştır.

Meslek seçimi konusunda ortaya çıkan sorunların büyük bir kısmı kararsızlıktan kaynaklanmaktadır. Kişi karar verme aşamasına geldiğinde seçenekler arasında kararsız kalıyor, aldığı kararları değiştiriyor ve kesinleştiremiyor ise kararsızlığın söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bunun sebepleri şu şekilde özetlenebilir (Özsoy, 2005, s. 1);

- Kişinin ilgilerinin ve yeteneklerinin ayrılmamış olması,
- Kişinin meslek seçeneklerinden hiçbirini benlik tasarımına uygun bulmaması,
- Benlik tasarımının olması gerekenden farklı oluşturması, şişmiş benlik tasarımını korumak amacıyla dışarıdan bir desteğe ihtiyaç duyması ve hedef saptama yeteneği bulunmaması,

- Bireyin istekleri ve çevresinin isteklerinin uzlaşmamasının sonucunda ortaya çıkan çatışmalar.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması bilgilerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin gençlik ve gelecek beklentisini belirlemektir. Araştırma literatüre katkı sağlayacağı gibi, kurumların öğrencilerin gelecek beklentilerini belirleyerek hayallerindeki meslekler konusunda gençleri yönlendirme konusunda önem arz etmektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili, Sancaktepe ilçesinde yaşayan gençler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Sancaktepe Belediyesi'ne bağlı Sancaktepe Gençlik Merkezi, Şehit Furkan Doğan Gençlik Merkezi, İbn-i Haldun Gençlik Merkezi ve Pof. Dr. Necmettin Erbakan Külliyesi Gençlik Merkezi'ne üye ve bu merkezlerde çeşitli eğitimler alan 655 genç oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ulaşma konusunda daha kolay olacağından ilgili ilçe seçilmiştir. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak basit tesadüfi örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırma için bu Ek'ler kısmında yer alan anket 2018 Mayıs-Haziran aylarında bu öğrencilere uygulanmış ve sonuçlar SPSS programı ile analiz edilmiştir. Örneklem hesaplaması için ana kütlesi bilenen örneklem hesabı formülü kullanılmış olup, Yazıcıoğlu ve Erdoğan'a göre ana kütle hacmi 10.000 üzerinde olması durumunda örneklem hacminin 384 olarak hesaplandığı belirlenmiştir. (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.47). Bu çalışmada Sancaktepe ilçesinde okuyan lise öğrencilerin sayısı 10.000'nin üzerinde olması durumunda dahil 384 örneklem yeterli olduğu belirlenmiş buna rağmen 655 öğrenciye ulaşılmıştır.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada veri toplama şekli olarak anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formun tamamı kategorik değişkenlerde oluşan toplam 22 soru bulunmaktadır. Anket formunda ilk 5 soru öğrencilerin sosyo-demografik düzeylerini belirlerken geri kalan 17 soru öğrencilerin gelecek beklentilerini ve bu beklentileri etkileyen değişkenlerden oluşmaktadır. Anket formu hazırlanma aşamasında 25 katılımcı ile pilot çalışma yapılmıştır. Bu pilot çalışma sonrasında katılımcılar tarafından anlaşılmayan ya da belirsiz olarak nitelendirilen kısımlar/sorular revize edilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Verilerin analizi için SPSS 24 sürümü kullanılmıştır. Veriler kategorik değişkenlerden oluştuğu için katılımcıların dağılımlarını belirlemek için frekans ve yüzde analizleri yapılmıştır. Analizler %95 güven seviyesinde %5 hata ile test edilmiş olup hipotezlerin analizinde ki-kare analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, önce araştırmanın amaçlarını yansıtan belli başlıklar halinde, elde edilen bulgulara; sonra onların kümeler ve bütün halinde anlamlandırılmaya çalışıldığı yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Katılımcıların cinsiyet, yaş, doğdukları bölge, eğitim durumu, çalışma durumu, aile tipi, yaşam alanları ve ebeveynleri ile bilgileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	413	63,1
Erkek	242	36,9
Toplam	655	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %63,1'inin kadın, %36,9'unun erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş	N	%
15 Yaş	138	21,1
16 Yaş	138	21,1
17 Yaş	134	20,5
18 Yaş	245	37,4
Toplam	655	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların %21,1'inin 15 yaş, %21,1'inin 16 yaş, %20,5'inin 17 yaş ve %37,4'ünün 18 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımları

Doğduğu Bölge	n	%
Marmara Bölgesi	458	69,9
Ege ve Akdeniz Bölgesi	26	4,0
İç Anadolu Bölgesi	38	5,8
Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi	88	13,4
Karadeniz Bölgesi	45	6,9
Toplam	655	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların %69,9'unun Marmara bölgesinde doğduğu, %4,0'ının Ege ve Akdeniz bölgesinde, %5,82inin İç Anadolu bölgesinde, %13,42'ünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, % 6,9'unun Karadeniz bölgesinde doğduğu belirlenmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Doğdukları Merkezi Yere Göre Dağılımları

Doğduğu Merkezi Yer	n	%
İl Merkezi	425	64,9
Merkez dışı bir ilçe merkezi	128	19,5
Köy	70	10,7
Cevap Yok	32	4,9
Toplam	655	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların 64,9'u il merkezinde, %19,5'i merkez dışı bir ilçe merkezinde, %10,7'si köyde doğarken %4,9'u bu soru için cevap yok şıkkını seçtikleri belirlenmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf	n	%
9.sınıf	157	24,0
10.sınıf	153	23,4
11.sınıf	66	10,1
12.sınıf	279	42,6
Toplam	655	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların %24'ünün 9.sınıfta, %23,4'ünün 10.sınıfta olduğu, %10,1'inin 11.sınıfta, %42,6'sının 12. Sınıfta olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6 : Katılımcıların Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımları

Mezun Olunan Lise Türü	n	%
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	312	48,5
Anadolu Lisesi	141	21,9
Anadolu İmam Hatip Lisesi	190	29,6
Toplam	643	100,0

12 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların %48,5'i Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinden mezun, %21,9'unun Anadolu lisesi, %29,6'sının Anadolu İmam Hatip Lisesinden mezun oldukları belirlenmiştir.

Tablo 7:: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Çalışma Durumu	n	%
Çalışıyor	50	7,6
Çalışmıyor	605	92,4
Toplam	655	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların %7,6'sının şuanda çalıştığı, %92,4'ünün çalışmadığı belirlenmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Aile Tipi Türüne Göre Dağılımları

Aile Tipi	n	%
Çekirdek Aile	516	78,8
Geniş Aile	118	18,0
Tek Ebeveynli Aile	21	3,2
Toplam	655	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların %78,8'inin çekirdek aile, %18,0'inin geniş aile, %3,2'sinin tek ebeveynli aile oldukları belirlenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişiye Göre Dağılımları

Birlikte Yaşanan Kişi	n	%
Aile	637	97,3
Akraba	18	2,7
Toplam	655	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, katılımcıların %97,3'ünün ailesi ile yaşadığı, %2,7'sinin ise akrabaları ile yaşadıkları belirlenmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Anne Sağ Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Anne Sağ Olma Durumu	n	%
Evet	648	98,9
Hayır	7	1,1
Toplam	655	100,0

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların %98,9'unun annelerinin sağ, %1,1'inin annelerinin sağ olmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Baba Sağ Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Baba Sağ Olma Durumu	n	%
Evet	635	96,9
Hayır	20	3,1
Toplam	655	100,0

Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların %96,9'unun babalarının sağ olduğu, %3,1'inin babalarının sağ olmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Anne Eğitim Durumu	n	%
Okur Yazar Değil	47	7,3
Okur Yazar, Diploması Yok	50	7,7
İlköğretim	242	37,3
Ortaöğretim	157	24,2
Lise	72	11,2
Ön Lisans Ve Üzeri	80	12,3
Toplam	648	100,0

7 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların %7,3'ünün anne eğitim durumunun okur yazar olmadığı, %7,7'sinin okur yazar olduğu ama diplomasının olmadığı, %37,3'ünün ilköğretim mezunu, %24,2'sinin ortaöğretim mezunu, %11,2'sinin lise mezunu, %12,3'ünün ön lisans ve üzeri eğitim durumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 13: Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Baba Eğitim Durumu	n	%
Okur Yazar Değil	32	5,0
Okur Yazar, Diploması Yok	22	3,5
İlköğretim	208	32,8
Ortaöğretim	165	26,0
Lise	114	18,0
Ön Lisans ve Üzeri	94	14,7
Toplam	648	100,0

20 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların %5,0'ının baba eğitim durumunun okur yazar olmadığı, %3,5'inin okur yazar olduğu ama diplomasının olmadığı, %32,8'inin ilköğretim mezunu, %26,0'ının ortaöğretim mezunu, %18,0'ının lise mezunu, %14,7'inin ön lisans ve üzeri eğitim durumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 14: Katılımcıların Anne Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Anne Çalışma Durumu	n	%
Çalışıyor	243	41,5
Çalışmıyor	343	58,5
Toplam	586	100,0

69 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 14 incelendiğinde, katılımcıların %41,5'inin annesinin bir işte çalıştığı belirlenirken, %58,5'inin bir işte çalışmadığı belirlenmiştir.

Tablo 15: Katılımcıların Baba Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

Baba Çalışma Durumu	n	%
Çalışıyor	495	87,6
Çalışmıyor	70	12,4
Toplam	565	100,0

90 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 15 incelendiğinde, katılımcıların %87,6'sının babasının bir işte çalıştığı belirlenirken, %12,4'ünün babasının bir işte çalışmadığı belirlenmiştir.

Tablo 16: Katılımcıların Anne Meslek Durumlarına Göre Dağılımları

Anne Meslek Durumu	n	%
Öğretmen	9	2,0
Doktor	5	1,1
Memur	5	1,1
Esnaf	3	0,7
Hizmetli	12	2,7
İşçi	48	10,9

Diğer	359	81,4
Toplam	441	100,0

214 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 16 incelendiğinde, katılımcıların %2'sinin anne mesleğinin öğretmen, %1,1'inin doktor ve memur, %0,7'sinin esnaf, %2,7'sinin hizmetli, %10,9'unun işçi olduğu belirlenirken %58,5'inin çalışmadığı, %22,9'unun ise aşçı, bakıcı, kasiyer, halkla ilişkiler ve bunların dışındaki alanlardaki bir meslek grubunda oldukları belirlenmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların Baba Meslek Durumlarına Göre Dağılımları

Baba Meslek Durumu	n	%
Öğretmen	4	0,7
Doktor	4	0,7
Yönetici	18	3,0
Memur	30	5,0
Esnaf	61	10,1
Hizmetli	11	1,8
İşçi	186	30,9
Diğer	287	47,8
Toplam	601	100,0

54 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 17 incelendiğinde, katılımcıların %0,7'sinin baba mesleğinin öğretmen ve doktor, %3'ünün yönetici, %5,0'ının memur, %10,1'inin esnaf, %1,8'inin hizmetli, %30,9'unun işçi olduğu belirlenirken %47,8'inin ise emekli, şoför, güvenlik görevlisi, müteahhit, garson, aşçı, finans sektörü, lojistik, pazarcı ve bunların dışında bir meslek grubunda oldukları belirlenmiştir.

Tablo 18: Katılımcıların Eve Giren Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

Eve Giren Gelir Durumu	n	%
1000 TL-2000 TL	148	22,6
2001 TL-3000 TL	143	21,8
3001 TL-4000 TL	282	43,1
4001 TL ve üzeri	82	12,5
Toplam	601	100,0

Tablo 18 incelendiğinde, katılımcıların %22,6'sının 1000 TL-2000 TL arasında geliri, %21,8'sinin 2001 TL-3000 TL, %43,1'inin 3001 TL-4000 TL ve %12,5'inin 4001 TL üzerinde evlerine gelir girdikleri belirlenmiştir.

3.2 Katılımcıların Meslek Seçimi Etkileyen Faktörler

Tablo 19: Katılımcıların Meslek Seçimini Etkileyen Yönlendirmeyi Yapan Kişiye Ait Dağılımları

Yönlendirmeyi Yapan Birey	n	%
Anne	70	20,7
Baba	70	20,7
Diğer	65	19,2
Hepsi	133	39,4
Toplam	338	100,0

214 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.
#Diğer = Akraba, arkadaş, abi, abla

Tablo 19 incelendiğinde, katılımcıların %20,7'sinin anne ve baba tarafından bir yönlendirme yapılırsa seçimlerinin etkilendiği, %19,2'sinin Diğer kimseler tarafında yönlendirme yapılırsa seçimlerinin etkilendiği, %39,4'ünün ise bütün kişiler tarafından yönlendirme yapılırsa seçimlerinin etkilendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 20: Katılımcıların Ailelerin Meslek Seçimindeki Tutum Düzeylerine Göre Dağılımı

Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu	n	%
Baskıcı	70	10,6
Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	377	57,6
Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	208	31,8
Toplam	655	100,0

Tablo 20 incelendiğinde, katılımcıların %10,6'sının ailelerinin meslek seçiminde baskıcı bir tavır sergiledikleri, %57,6'sının kendi görüşlerini belirttiği ama kararı çocuğuna bıraktıkları, %31,8'inin ise ailesinin çocuğun fikirlerine saygı duyan bir tavır sergiledikleri belirlenmiştir.

Tablo 21: Katılımcıların Maddi Durumlarının Meslek Seçimindeki Etki Düzeylerine Göre Dağılımı

Ailenin Maddi Durumunun Meslek Seçimine Etkisi	n	%
Etkilemeyecek	365	59,7
Ekonomik Yönden	160	26,2
Psikolojik Yönden	45	7,4
Diğer	41	6,7
Toplam	611	100,0

44 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 21 incelendiğinde, katılımcıların %59,7'sinin ailelerinin maddi durumunun meslek seçimini etkilemeyeceği, %26,2'sinin ekonomik yönden etkileyeceği, %7,4'ünün psikolojik yönden etkileyeceği, % 6,7'sinin bunları dışında bir yönden etki edeceği belirlenmiştir.

Tablo 22: Katılımcıların Meslek Tercihlerini Neye Göre Yapacaklarına Ait Dağılımları

Meslek Seçimini Neye Göre Yapacaksınız	n	%
Okulda Rehberlik Servisinin Yaptığı Testler Sonucunda İlgi Ve Yeteneklerime Göre Tercih Yapacağım	85	13,7
Açıkta Kalmamak İçin Uygun Tercihler Yapacağım	30	4,8
Kendi İsteğime Göre	464	74,7
Diğer	42	6,8
Toplam	621	100,0

34 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 22 incelendiğinde, katılımcıların %13,7'sinin meslek seçimini okuldaki rehberlik servisinin yaptığı testler sonucunda ilgi ve yeteneklerine göre tercih yapacağı, %4,8'sinin açıkta kalmamak için uygun tercihler yapacağı, %74,7'sinin kendi isteğine göre tercih yapacağı belirlenirken, % 6,8'sinin bunların dışında bir duruma göre tercih yapacakları belirlenmiştir.

Tablo 23: Katılımcıların Meslek Tercihlerinde Aile Etkisinin Ön Planda Tuttuğu Kritere Ait Dağılımları

Meslek Seçimini Neye Göre Yapacaksınız	n	%
Sağlayacağı Ekonomik İmkanları	181	34,7
İlgi Ve Yeteneklerimi	194	37,2
Kazandıracağı Kültürü	43	8,2
Kazandıracağı Sosyal Statüyü	39	7,5
Diğer	65	12,4
Toplam	522	100,0

133 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 23 incelendiğinde, katılımcıların %34,7'sinin aile meslek tercihinde aile etkisi olması durumunda sağlayacağı ekonomik imkan kriterlerini ön planda tuttuğu, %37,2'sinin ilgi ve yeteneklerini ön planda tuttuğu, %8,2'sinin kazandıracağı kültürü ön planda tuttuğu, %7,5'sinin kazandıracağı sosyal statüyü ön planda tuttuğu ve %12,4'ü bunların dışında bir kriteri ön planda tuttuğu belirlenmiştir.

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile aile tipleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek seçimindeki tutumu ile aile tipi arasındaki ilişki istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde olumlu olduğu belirlenmiştir (X2=11,.775, sd=4, p=0,.019, p<0,.05). Çekirdek aile ve geniş aile olanların, genelde kendi görüşlerini belirttikleri ama kararı çocuğuna bıraktıkları belirlenmişken, tek ebevenyli aile tipinde olanların genelde çocuklarının fikirlerine saygı duydukları belirlenmiştir.

Tablo 24: Aile Tipleri İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Aile Tipi		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Çekirdek Aile	n	54	309	153	516
	%	10,5	59,9	29,7	100,0
Geniş Aile	n	15	61	42	118
	%	12,7	51,7	35,6	100,0
Tek Ebeveynli Aile	n	1	7	13	21
	%	4,8	33,3	61,9	100,0
Toplam	N	70	377	208	655
	%	10,7	57,6	31,8	100,0
X^2=11,775, sd=4, p=0,019*					
*p<0,05					

Tablo 25 incelendiğinde, katılımcıların %22,10'unun hayattan beklentisinin mutlu olmak olduğu, bunların %11,9'unun kız, %10,2'sinin erkek olduğu belirlenmiştir. %8.30'unun iyi bir eş, bunların %4'ünün kız, %4,30'unun erkek olduğu belirlenmiştir. %16,6'sının iyi bir meslek sahibi olmak olduğu, bunların %12,2'sinin kız, %4,4'ünün erkek olduğu belirlenmiştir. %9,5'sinin iyi bir gelir sahibi olmak olduğu, bunların %5,3'ünün kız, %4,2'sinin erkek olduğu belirlenmiştir. %12,7'sinin iyi bir kariyer sahibi olmak olduğu, bunların %8,5'inin kız, %4,2'sinin erkek olduğu belirlenmiştir. %13,9'unun sağlıklı bir hayat, bunların %10'unun kız, %3,9'unun erkek olduğu belirlenmiştir. %5,2'sinin gezgin olup dünyayı keşfetmek, bunların %4,3'ü kız, %0,9'unun erkek olduğu belirlenmiştir. %7,8'sinin iyi bir insan olmak, bunların %5,6'sının kız, %2,'sinin erkek olduğu belirlenmiştir. %2,1'inin sonsuz tatil yapmak, bunların %1,5'inin kız %0,6'sının erkek olduğu belirlenmiştir. %1,9'unun ise bunların dışında bir beklentisi olduğu belirlenmiştir.

3.3. Katılımcıların Hayattan Beklentileri ile İlgili Bilgi

Tablo 25: Katılımcıların Hayattan Beklentilerine Göre Dağılımı

Hayattan Beklentileri	n	%
Mutlu Olmak	364	22,1
İyi Bir Eş	136	8,3
İyi Bir Meslek Sahibi Olmak	273	16,6
İyi Bir Gelir	156	9,5
İyi Bir Kariyer	209	12,7
Sağlıklı Bir Hayat	229	13,9
Gezgin Olup Dünyayı Keşfetmek	86	5,2
İyi Bir İnsan Olmak	129	7,8
Sonsuz Tatil Yapmak	34	2,1
Diğer	31	1,9
Toplam	1647	100,0

#Çoklu yanıt olduğundan (birden fazla şık seçebilme) n sayısı örneklem sayısı geçebilir.

Kız öğrencilerin oranlarına bakıldığında, % 11,9'unun hayattan beklentisinin mutlu olmak olduğu, Katılımcıların büyük bir kısmı hayattan mutluluk beklerken bunu sırasıyla iyi bir meslek, iyi bir gelir, sağlıklı bir hayat, iyi bir kariyer, iyi bir eş, iyi bir insan olmak, sonsuz tatil yapmak gibi beklentiler yer almaktadır.

3.4. Katılımcıların Hayattan Beklentileri ile Meslek Seçimi İlişkisi

Tablo 26: Hayattan Beklentiler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Hayattan Beklentiler		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Mutlu Olmak	n	37	222	105	364
	%	10,2	61,0	28,8	100,0
İyi Bir Eş	n	12	82	42	136
	%	8,8	60,3	30,9	100,0
İyi Bir Meslek Sahibi Olmak	n	20	175	78	273
	%	7,3	64,1	28,6	100,0
İyi Bir Gelir	n	25	77	54	156
	%	16,0	49,4	34,6	100,0
İyi Bir Kariyer	n	20	120	69	209
	%	9,6	57,4	33,0	100,0
Sağlıklı Bir Hayat	n	18	144	67	229
	%	7,9	62,9	29,3	100,0
Gezgin Olup Dünyayı Keşfetmek	n	6	55	25	86
	%	7,0	64,0	29,1	100,0
İyi Bir İnsan Olmak	n	11	74	44	129
	%	8,5	57,4	34,1	100,0
Sonsuz Tatil Yapmak	n	2	17	15	34
	%	5,9	50,0	44,1	100,0
Diğer	n	5	15	11	31
	%	16,1	48,4	35,5	100,0
Toplam	n	70	377	208	655
	%	10,7	57,6	31,8	100,0

X^2=36,332, sd=20, p=0,014*

*p<0,05

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile hayattan beklentileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek seçimindeki tutumu ile hayattan beklentileri arasındaki ilişki istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde olumlu olduğu belirlenmiştir **(X^2=36,332, sd=20, p=0,014, p<0,05).** Hayattan beklentileri, mutlu olmak olan, iyi bir eş, iyi bir gelir, iyi bir meslek sahibi

olmak, iyi bir kariyer, sağlıklı bir hayat, gezgin olup dünyayı keşfetmek, iyi bir insan, sonsuz tatil yapmak ve bunların dışında bir beklentisi olanların aile tutumlarının genelde kendi görüşlerini bildirdiği ama tercihi çocuğa bıraktığı belirlenmiştir.

Katılımcılarım %39,4'ü çevresindeki herkesin yönlendirmelerinden etkilendiğini, %20,7'sinin ebeveyn yönlendirmelerinden etkilendiğini, %19,2'sinin ise aile dışındaki kişilerin yönlendirmelerinden etkilendiğini belirtmişlerdir. Bu katılımcıların bir kısmı meslek seçimi konusundan ailesinden baskı görürken diğer kısmı kararın kendilerine bırakıldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası ailesinin maddi durumu ve meslek tercihleri arasında bir ilişki olmadığını ifade etmişlerdir. Bu kişilerin %74,7'si meslek seçimini kendi istekleri doğrultusunda yapacağını belirtirken, %13,7'si okulda yapılan rehberlik etkinlikleri sonucunda yetenek ve ilgi alanlarına göre seçim yapacağını belirtmiştir.

3.5. Katılımcıların Cinsiyet ile Ailelerinin Meslek Seçimindeki Tutumu İlişkisi

Tablo 27: Katılımcıların cinsiyeti İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Cinsiyet		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Kadın	n	33	253	127	413
	%	8,0	61,3	30,8	100,0
Erkek	n	37	124	81	242
	%	15,3	51,2	33,5	100,0
Toplam	n	70	377	208	655
	%	10,7	57,6	31,8	100,0

X^2=10,624, sd=2, p=0,005**
**p<0,01

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek seçimindeki tutumu ile cinsiyet grupları arasındaki ilişki istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde olumlu olduğu belirlenmiştir **(X^2=10,624, sd=2, p=0,005, p<0,01).** Kadın ve erkeklerin genelde kendi görüşlerini belirttikleri ama kararı çocuğuna bıraktıkları belirlenmiştir.

Saha çalışmasına göre; katılımcıların %10,6'sının ailelerinin meslek seçiminde baskıcı bir tavır sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bunların anne eğitim durumuna bakıldığında 0,6'sının okuma yazma bilmediği, 0,6'sının okuma yazma bildiği fakat diploması olmadığı, 4,5'inin ilköğretim mezunu olduğu, 2,9'unun ortaöretim mezunu olduğu,1,9 unun lise mezunu olduğu, 0,15'inin yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. (okuma yazma bilmeyen: 4 kişi, okuma yazma bilen diploması olmayan 4 kişi, ilkokul: 30 kişi, ortaokul:19 kişi, lise:12 kişi, lisans yok,, yüksek lisans:1)

Baskı yapan ailelerde baba eğitim durumuna bakıldığında ise tamamının okuma yazma bildiği, 0,7'sinin okuma yazma bildiği fakat diploması olmadığı, 4,5'inin ilköğretim mezunu olduğu, 3,2'sinin ortaöretim mezunu olduğu, 1,9 unun lise mezunu olduğu, 0,15'inin yüksek lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. (Okuma yazma bilmeyen: yok, okuma yazma bilen diploması olmayan 5 kişi, ilkokul: 30 kişi, ortaokul:21 kişi, lise:13 kişi, lisans yok,, yüksek lisans:1)

3.6. Mezun Olunacak Lise Türü ile Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu İlişkisi

Tablo 28: Mezun Olunacak Lise Türü İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Mezun Olunacak Lise Türü		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	n	38	176	98	312
	%	12,2	56,4	31,4	100,0
Anadolu Lisesi	n	10	73	58	141
	%	7,1	51,8	41,1	100,0
Anadolu İmam Hatip Lisesi	n	17	123	50	190
	%	8,9	64,7	26,3	100,0
Toplam	n	65	372	206	643
	%	10,1	57,9	32,0	100,0
X^2=11,038, sd=4, p=0,026*					
*p<0,05					

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile mezun olacakları lise türü arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek

seçimindeki tutumu ile mezun olacakları lise türü grupları arasındaki ilişki istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde olumlu olduğu belirlenmiştir **(X^2=11,038, sd=4, p=0,026, p<0,05).** Tüm lise türlerinden mezun olanların büyük çoğunluğunun kendi görüşlerini belirttikleri ama kararı çocuğuna bıraktıkları belirlenmiş olup aynı zamanda Anadolu lisesinde de okuyanların bir kısmının ailesinin fikirlerine saygı duydukları belirlenmiştir.

3.7. Katılımcıların Çalışma Durumu ile Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişki

Tablo 29: Çalışma Durumu İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Çalışma Durumu		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Çalışıyor	n	16	20	14	50
	%	32,0	40,0	28,0	100,0
Çalışmıyor	n	54	357	194	605
	%	8,9	59,0	32,1	100,0
Toplam	n	70	377	208	655
	%	10,7	57,6	31,8	100,0
X^2=26,148, sd=2, p=0,000**					
**p<0,01					

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile çalışma durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek seçimindeki tutumu ile çalışma durumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde olumlu olduğu belirlenmiştir **(X^2=26,148, sd=2, p=0,000, p<0,01).** Çalışanların ve çalışmayanların genelde kendi görüşlerini belirttikleri ama kararı çocuğuna bıraktıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların %7,6'sının şuan çalışıyor olduğu geri kalanının ise çalışmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların aile tiplerine bakıldığında büyük bir kısmının çekirdek ailede yaşadığı belirlenmiştir. Ankete katılan kişilerin neredeyse tamamının anne ve babası sağdır. Anne ve babaların eğitim seviyelerinin genellikle ilköğretim seviyesi olduğu görülmüştür. Katılımcıların aile gelir seviyesi %12,5 oranında 4001 TL

ve üzeri, %43,1'inin 3001 TL-4000 TL aralığında, %21,8'inin 2001 TL-3000 TL aralığında, %22,6'sının ise 1000 TL-2000 TL aralığında olduğu belirlenmiştir.

3.8. Katılımcıların Yaşadıkları Bireyler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişki

Tablo 30: Yaşadıkları Bireyler İle Ailenin Meslek Seçimindeki Tutumu Arasındaki İlişkiye Ait Ki-Kare Analizi Sonuçları

Kiminle Yaşıyorsunuz		Aileniz Meslek Seçimi Konusunda Size Karşı Nasıl Bir Tutum İçinde?			
		Baskıcı	Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar	Ailem Fikirlerime Saygı Duyar	Toplam
Aile	n	68	372	197	516
	%	10,7	58,4	30,9	100,0
Akraba	n	2	5	11	118
	%	11,1	27,8	61,1	100,0
Toplam	n	70	377	208	655
	%	10,7	57,6	31,8	100,0
X^2=7,877, sd=2, p=0,020*					
*p<0,05					

Katılımcıların ailelerinin meslek seçimindeki tutumları ile yaşadıkları bireyler arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki-kare analizi uygulanmıştır. Ailenin meslek seçimindeki tutumu ile yaşadıkları bireyler arasındaki ilişki istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir **(X^2=7,877, sd=2, p=0,020, p<0,05).** Ailesi ile yaşayanların genelde kendi görüşlerini belirttikleri ama kararı çocuğuna bıraktıkları belirlenmişken, akraba ile yaşayanların genelde çocuklarının fikirlerine saygı duydukları belirlenmiştir.

3.9. Katılımcıların Hayallerindeki Meslekler

Tablo 31: Katılımcıların Hayallerindeki Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Hayallerindeki Meslek	n	%
Mühendis	61	11,2
Doktor	75	13,8
Hemşire	43	7,9
Öğretmen	87	16,0

Polis	42	7,7
Diğer	236	43,4
Toplam	544	100,0

111 katılımcı soruyu boş bırakmıştır.
Yüzdeler soruya yanıt verenler (geçerli yüzde) üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 31 incelendiğinde, katılımcıların %11,2'sinin hayallerindeki mesleğin mühendislik olduğu, %13,8'sinin doktor, %7,9'unun hemşire, %16,0'ının öğretmen, %7,7'sinin polis ve %43,4'ünün bunların dışında hakim, savcı, avukat, mimar, memur, aşçı, gazeteci, modelist, sigortacılık, lojistik, pilot, sporcu, müzisyen, sinema, sahne sanatları, eczacı, psikolog, akademisyen, subay, yazar, veteriner, tercüman, muhabir, ressam, pilot, müteahhit, yazılım sektörü, futbolcu, ATT, fizyoterapist, yatılı bakıcı, fizik bölümü, kimyager, endüstriyel tasarım ve diğer olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4. SONUÇ

Meslek seçimi gençlerin en önemli kararlarından biridir. Seçilen meslek bireyin hayatının geri kalanını da dizayn etmektedir. Kendi becerisi, bilgisi, arzuları ve yetenekleri çerçevesinde meslek seçimi yapan gençler, seçtikleri mesleği ifa eder iken mutlu olacak ve işlerinden zevk alacaklardır. Buna karşılık kendi arzu, istek ve yeteneklerine göre meslek tercihi yapmayan kişilerse çalışma dönemlerinde mutsuz olabileceklerdir.

Aile kurumu dinamik bir yapıya sahiptir. Aile yapısının değişmesi beraberinde bir çok rolü de getirmektedir (Oktik, 2018, s.25). Bu rollerin en önemlilerinden biri gençlerin hayatını şekillendirecek olan meslek seçimidir. Meslek seçiminde ailelerin önemi yapılan anket çalışması ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

İnsanın hayatı sürecinde aldığı en önemli kararlardan biri şüphesiz ki meslek seçimidir. Bu tercih insanın topluma katkısını ve kişisel verimliliğini de önemli bir düzeyde etkilemektedir. Meslek seçimi uzun vadede kişinin sosyal ve ekonomik statüsünü ve yaşam şeklini de belirlemektedir.

Meslek seçiminde aile beklentileri, cinsiyet, bireyin eğitim seviyesi, toplum, mezuniyet sonrası iş olanakları, arkadaş çevresi, kişisel özellikler vb. faktörler etkili olmaktadır. Meslek seçimi dönemindeki genç bu seçimi gerçekleştirirler birçok etkenin etkisinde kalmaktadır. Bu süreçte kişinin kendi arzu ve istekleri kadar kişinin çevresinden edindiği olumlu ve olumsuz bilgiler ve mesleğin yapısı da tercih üzerinde etkili olmaktadır. Bilhassa aile bu unsurlar arasında ilk sırada gelmektedir.

Ailenin desteği ve etkisi gençlerin meslek tercihlerinde oldukça mühim bir yere sahiptir. Gençlerin kariyer gelişiminde ailenin desteği olumlu bir etki sağlamaktadır. Bu süreçte aileler, gencin mesleki gelişimine destek olan davranış ve tutumlar ile büyük etkiler yaratmaktadırlar. Konuyla ilgili araştırmalarda da görülmektedir ki, gençlerin en mühim sosyal destek kaynakları arasında yer alan aile, birçok yönüyle kariyer gelişim sürecinde de önemli bir yere sahiptir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırmada aile ve meslek konularındaki sorular 242 erkek ve 413 kadından meydana gelen 655 kişiye yöneltilmiştir.

Bu araştırmaya göre gençlerin %39,4'ü'nün çevresindekilerin yönlendirmelerinden etkilendiğini, %20,7'sinin ebeveyn yönlendirmelerinden etkilendiğini, %19,2'sinin ise aile dışındaki kişilerin yönlendirmelerinden etkilendiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Yine araştırmada gençlerin yarısından fazlası ailesinin maddi durumu ve meslek tercihleri arasında bir ilişki olmadığını ifade etmiş, %74,7'si meslek seçimini kendi istekleri doğrultusunda yapacağını belirtirken, %13,7'si okulda yapılan rehberlik etkinlikleri sonucunda yetenek ve ilgi alanlarına göre seçim yapacağını belirtmiştir. Gençlerin meslek tercihlerinde önemsediği kriterler bakımından ilk sırada ekonomik olanaklar yer alırken ardından ilgi ve yetenekler, kazanılacak kültür ve sosyal statü gibi kriterler gelmekte, gençlerin hayallerini mühendislik, doktorluk, hemşirelik, öğretmenlik, polislik gibi meslekler oluşturmaktadır.

Katılımcıların meslek tercihlerinde önemsediği kriterler bakımından ilk sırada ekonomik olanaklar yer alırken ardından ilgi ve yetenekler, kazanılacak kültür ve sosyal statü gibi kriterler gelmektedir. Gençlerin hayalleri mühendislik, doktorluk, hemşirelik, öğretmenlik, polislik gibi mesleklerden oluşmaktadır.

Meslek, yaşamın mühim bir bölümünü oluşturan ve yaşam kalitesini belirleyen bir unsurdur. Bu nedenle gençlerin meslek tercihini doğru yapması ve bu süreçle ilgili doğru şekilde bilgilendirilmesi gelecek yaşamlarının şekillendirilmesi bakımından mühimdir.

Kişinin bir mesleğe yönelmesine etki eden birçok faktör mevcuttur. Bu faktörler; mesleğe olan talep, kişinin geleceğe yönelik hayalleri, mesleğin toplumdaki statüsü, kişinin istekleri, psikolojik ve fiziksel özellikleri, cinsiyeti, zekası, yetenek ve ilgi alanları, arkadaşlarının düşünceleri, ailesinin sosyo- ekonomik düzeyi ve beklentileri, birey hakkındaki düşünceleri, endüstriyel, kültürel, sosyal ve teknolojik alanlardaki gelişmelerdir. Gençler meslek seçimini gerçekleştirirken kendi yetenek ve ilgi alanlarını göz önünde bulundurmalıdır.

Lise dönemi meslek tercihinin şekillendiği en kritik zaman dilimidir. Bu dönemde gençler mesleki olarak yönelecekleri alanları belirlemek ve meslekleriyle ilgili karar almak durumundadırlar. Gençler yaşamak istedikleri yaşam standartlarına göre tercihlerini yapmalı ve meslek seçimini yaparken yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediğini göz önünde bulundurmamalıdır.

4.1. Özet

Bu çalışma İstanbul Sancaktepe'de yaşayan gençlerin gelecek beklentilerine etki eden faktörlerin neler olduğunu belirlemek ve bu gençlerin ailelerinin meslek seçimlerine olan etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda gençlere gelecek beklentisinin hangi faktörlerle oluştuğu ve değiştiği, ailenin gençlerin meslek seçimine olan etkisi konularında bazı sorular yöneltilmiştir. Söz konusu faktörler eğitim alanı, cinsiyet, okul türü, yaş, ailenin ekonomik durumu vb. olarak belirtilebilir. Aileler çocuk yetiştirme döneminde ekonomik ve sosyal faktörlerin farkında olarak çocuk yetiştirmeli ve doğru okul tercihinde bulunmalıdırlar. Çocuğun geleceği planlanırken içinde yer aldığı sosyoekonomik durumun, yetenek ve ilgisinin farkında olmalı ve bunları belirlemek için destek almalıdır. İlerleyen yaşlarda çocuğun daha sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürebilmesi için geleceğinin şimdiden planlanması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında gençlerin gelecek planı yapıp yapmadığı, hayallerinin neler olduğu, ailelerinin sosyal ve ekonomik durumu, eğitim gördükleri okul, ailelerinin eğitim seviyeleri gibi faktörler dikkate alınmıştır. Yapılan saha çalışmasının sonucunda ailenin gençlerin meslek seçimlerine olan etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

4.2. Öneriler

Gençlerin toplumdaki konumları, rolleri ve toplumun onalardan beklentileri ile gençlerin gelecek beklentileri Türkiye gibi genç bir nüfusa sahip olan ülkeler için oldukça önemli bir konudur. Ülkemizde bu konuda pek çok önemli çalışma mevcuttur, gençler ve gençlik ile ilgili farklı disiplinlerden ve hatta disiplinlerarası çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalar, toplumun sosyal değişimine ışık tutacak ve ayrıca gençlerin topluma katılımı için yön verecektir. Gençlerin topluma kaıtlımı bir başka gençlerin yaşamlarını etkileyecek kararlarda yer almaları sürecidir. Bu süreç, eğitim, sağlık, yerleşim, istihdam ve demokratik katılım gibi alanları içermektedir.

Ülkemizdeki eğitim kurumları gençlerin kalibiyetlerini keşfedebilmelerine ve kendilerini geliştirebilmelerine imkan verecek şekilde düzenlenmeli ve işletilmelidir. Öte yandan gençlerin meslek seçimlerinde, hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacak eğitim alanları yaratılmalı, bilgi teknolojisinin gerektirdiği insan gücünü yaşama en kapsamlı şekilde hazırlamalıdır. Gençler okul öncesi dönemlerden başlayarak lise son senesine kadar kişisel yetenekleri çerçevesinde yönlendirilmelidirler.

Gençlerin çok sayıda meslek hakkında bilgilendirilmesi, mesleki eğilim çerçevesinde tercih yapabilmesi için okul ve aile işbirliği içinde olmalıdır.

EK'LER

EK-1

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

SORU FORMU

Anket Tanıtım Numarası:……

İyi günler dilerim. Bu anket çalışması Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda "**Gençlik ve Gelecek Beklentisi, İstanbul: Sancaktepe Örneği, 2018**" başlıklı yüksek lisans tez çalışmamda değerlendirilecektir. Anket Sancaktepe'de yaşayan gençlere yönelik olup 22 sorudan oluşmaktadır. Soruları yanıtlama süreniz maksimum 3-5 dk. sürmektedir. Vereceğiniz cevaplar sadece akademik amaçlar için kullanılacak olup, bilgileriniz üçüncü kişiler ile paylaşılmayacaktır. Vakit ayırdığınız ve katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

A. <u>Kişisel özellikler</u>

1. **Cinsiyetiniz nedir?**
   1-Kadın
   2-Erkek

2. **Hangi yılda doğdunuz?** (4 rakamlı olarak yazın – 1975 gibi)

3. **Hangi ilde doğdunuz?** [Söylenen yanıtı açık olarak yazın ve il trafik kodlarına göre kodlayın ("1-81, 90"). İl trafik listesindeki iller dışında ya da yabancı bir yer belirtilirse hangi ilde/şehirde olduğunu öğrenmek için tekrar sorun ve söylediğini yazın.]

4. **Doğduğu Bölge Neresi?**

   1- Marmara Bölgesi
   2- Ege ve Akdeniz Bölgesi
   3- İç Anadolu Bölgesi
   4- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi
   5- Karadeniz Bölgesi

5. Bu ilin merkezinde mi, merkez dışında bir ilçesinde mi yoksa bir köyünde mi doğdunuz?

1. İl merkezi
2. Merkez dışı bir ilçe merkezi
3. Köy
4. Cevap Yok

6. Kaçıncı sınıftasınız?

1. 9.sınıf ( )
2. 10.sınıf ( )
3. 11.sınıf ( )
4. 12.sınıf ( )

7. Mezun olacağınız lisenin türü nedir?

1. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
2. Anadolu Lisesi
3. Anadolu İmam Hatip Lisesi

8. Şu anda çalışıyor musunuz? Ne iş yapıyorsunuz?

1.Çalışıyor
2.Çalışmıyor

9. Aile tipi

1. Çekirdek aile[1]
2. Geniş aile
3. Tek ebeveynli aile

10. Kiminle birlikte yaşıyorsunuz?

1. Aile
2. Akrabalar
3. Diğer (Belirtiniz)

11. Anne ve babanız sağ mı?

	Evet	**Hayır**
Anne	( )	( )
Baba	( )	( )

12. Anne ve Babanızın eğitim durumu nedir?

	Anne	**Baba**
1. Okur yazar değil	( )	( )
2. Okur yazar, diploması yok	( )	( )
3. İlköğretim	( )	( )
4. Ortaöğretim	( )	( )
5. Lise	( )	( )
6. Ön lisans	( )	( )
7. Lisans	( )	( )
8. Yüksek Lisans	( )	( )
9. Diğer:	( )	( )

[1] **Çekirdek aile**: Anne-baba, onların evlenmemiş çocuklarından oluşan.

13. Ailenizde anne ve babanız çalışıyor mu?

1. Çalışıyor	( )	( )
2. Çalışmıyor	( )	( )

14. Anne ve babanızın mesleği nedir?

	Anne	**Baba**
5. Öğretmen	( )	( )
6. Doktor	( )	( )
7. Avukat	( )	( )
8. Yönetici	( )	( )
9. Memur	( )	( )
10. Esnaf	( )	( )
11. Hizmetli	( )	( )
12. İşçi	( )	( )
13. Diğer	( )	( )

15. Evinize giren toplam aylık gelir nedir?

16. Meslek seçiminizde aşağıdakilerden hangisinin yönlendirmesi sizin meslek seçiminizi etkiler?

1. Anne ( )
2. Baba ( )
3. Abla ( )
4. Abi ( )
5. Akrabalar ( )
6. Arkadaşlar ( )
7. Hepsi ( )

17. Aileniz meslek seçimi konusunda size karşı nasıl bir tutum içinde?

1. Baskıcı ( )
2. Kendi Görüşlerini Belirttiler Ama Kararı Bana Bıraktılar ( )
3. Ailem Fikirlerime Saygı Duyar ( )

18. Ailenizin maddi durumu, meslek tercihi yaparken sizi hangi yönde etkileyecektir?

1. Etkilemeyecek ( )
2. Ekonomik Yönden ( )
3. Psikolojik Yönden ( )
4. Diğer ( )

19. Meslek tercihlerinizi neye göre yapacaksınız?

1. Okulda rehberlik servisinin yaptığı testler sonucunda ilgi ve yeteneklerime göre tercih yapacağım ( )
2. Açıkta kalmamak için uygun tercihler yapacağım ( )
3. Kendi isteğime göre ( )
4. Bölümü arkadaşlarımdan duydum ve tercih yapacağım ( )
5. Ailemin istediği tercihleri yapacağım ( )

6. Diğer ( )

20. Tercih edeceğiniz meslek için ailenizin etkisi oluyorsa, aileniz hangi kriterleri ön planda tutuyor?

1. Sağlayacağı ekonomik imkânları ( )
2. İlgi ve yeteneklerimi ( )
3. Kazandıracağı kültürü ( )
4. Kazandıracağı sosyal statüyü ( )
5. Diğer ( )

21. Hayalinizdeki meslek nedir?

1. Hakim ( )
2. Savcı ( )
3. Avukat ( )
4. Mühendis ( )
5. Mimar ( )
6. Doktor ( )
7. Hemşire ( )
8. Öğretmen ( )
9. Memur ( )
10. Aşçılık ( )
11. Polis ( )
12. Gazeteci ( )
13. Modelist ( )
14. Sigortacılık ( )
15. Lojistik ( )
16. Pilot ( )
17. Sporcu ( )
18. Müzisyen ( )
19. Sinema ( )
20. Sahne Sanatları( )
21. Diğer ( )

22. Hayattan beklentiniz nedir? (3 seçenek işaretleyebilirsiniz.)

1. Mutlu Olmak ( )
2. İyi Bir Eş ( )
3. Iyi Bir Meslek Sahibi Olmak ( )
4. İyi Bir Gelir ( )
5. İyi Bir Kariyer ( )
6. Sağlıklı Bir Hayat ( )
7. Gezgin Olup Dünyayı Keşfetmek ( )
8. İyi Bir İnsan Olmak ( )
9. Sonsuz Tatil Yapmak ( )

Görüşmenin yapıldığı tarih ve yer:……..

Görüşmecinin, görüşme hakkındaki düşünceleri:

1. Güvenilir bir görüşme oldu.
2. Kısmen güvenilir bir görüşme oldu.
3. Görüşme güvenilir değildi.

4. Cevaplar tutarsızdı.
5. Cevap yok.

EK-2

T.C.
SANCAKTEPE BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Sayı : 71129451/622/1382279-220 01/04/2018

Konu : Yüksek Lisans Tezi

İLGİLİ MAKAMA

Maltepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Sosyoloji yüksek lisans öğrencisi Mehmet Emin YAVUZ; **"Gençlik ve Gelecek Beklentisi: İstanbul, Sancaktepe Örneği, 2018"** isimli yüksek lisans tezi için 02 Mayıs - 30 Haziran 2018 tarihleri içinde Belediyemize bağlı Samandıra Gençlik Merkezi, İbn-i Haldun Gençlik Merkezi, Prof, Dr. Necmettin Erbakan Külliyesi ve Şehit Furkan Doğan Gençlik Merkezi bünyesinde üniversite hazırlık kurslarında kayıtlı üye öğrenciler arasında gençlere yönelik anket çalışması yapmak için Belediyemize başvurmuştur.

Mehmet Emin YAVUZ'un hazırlamış olduğu anketler incelenmiş olup, anket çalışması yapması ve veri toplaması makamımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz/rica ederim.

Muhammed Ali CANKATAR
Başkan a.
Başkan Yardımcısı

Adres : Abdurrahmangazi Mah. Enderun Cad. No:2 Sancaktepe / İSTANBUL
Tel : (0216) 622 33 33 (1476)
İRT. : K.Özay-Eğitmen **E.Mail** : kultur@sancaktepe.bel.tr

KAYNAKÇA

Türkiye İstatistik Kurumu (2017). İstatistiklerle Aile, file:///C:/Users/kubra.ozay/Downloads/%C4%B0statistiklerle_Aile_10.05.2018%20(2).pdf (Et:15.12.2017).

Alisinanoğu, F. (2002). Gençlik Dönemi Özellikleri. *Eğitim ve Bilim*. Cilt 27, Sayı 123 (62 – 63).

Aydın, O. ve Çiftel, N. (2013). *Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerin Akademik ve Mesleki Gelecek Kaygılarının İncelenmesi*. http://www.izu.edu.tr/Assets/Content/File/Enstitu_Sekreterligi/2013_Guz_Donemi_Oktay_Aydin_ve_Nevin_Ciftel.pdf. (Erişim tarihi: 17.07.2018)

Bahar, H. İ. (2015). *Sosyoloji*. Hayat Yayınları, İstanbul.

Baran, A.G. (2013). Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1. ISSN: 2147-8473.

Baş, H. (2017). Türkiye' de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 27.

Bayhan, V. (2015). Türkiye' de Gençlik Sosyolojisi Çalışmaları. *Sosyoloji Konferansları*, No: 52.

Büyük Türk Ansiklopedisi. (1990). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Canatan, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, Sayı: 1.

Ceylan, C. ve Bayram, N. (2006) Mesleki Bağlılığın Örgütsel Bağlılık Ve Örgütten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkilerinin Düzenleyici Değişkenli Çoklu Regresyon İle Analizi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 20 Sayı: 1, s.105 – 120.

Cirhinlioğlu, Z. (1996). *Meslekler Sosyolojisi*, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Cirhinlioğlu, Z. (1997). *Türkiye'de Hukuk Mesleği*, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Coşkun, M. (2012). Gençlerin Kimlik Gelişimi ve Sosyalleşme Sürecine Televizyon Dizilerinin Etkisi (Sakarya İli Kocaali İlçesi Örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 28.

Demir, N.Ö. (2005). Türkiye' de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneklemi, *Bilig*, Sayı: 32.

Durkheim, E. (1986). *Meslek Ahlakı*, Çev. Mehmet Karasan, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.

Eke, B. (1987). Bir Sosyal Sınıf Belirleyicisi Olarak Meslek Faktörü, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 43, s 14.

Ekin, N. (1980). Gençlerin İşsizlik Sorunu, *Sosyoloji Konferansları*, Cilt: 0, Sayı: 18.

Elmacıoğlu, T.(1998). Başarıda Aile Faktörü, *Hayat Yayınları*, İstanbul.

Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013). Gençlik Program Kılavuzu, *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi*, Ankara,.

Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (Çev: Hüseyin Özel vd.), Ayraç Yayınları, Ankara.

Giddens, A. (2012), *Sosyoloji*, (Çev: Hüseyin Özel vd.), 1. Baskı: Kırmızı Yayınları, İstanbul.

Hughes, E. C. (1996). Meslekler, *Meslekler ve Sosyoloji*, (Der. ve Çev: Z. Cirhinlioğlu), Ankara: Gündoğan Yay., 25-41.

Imprachim, C. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Gençlik Döneminde Yaşadıkları Sorunları İle Depresif Belirtiler Arasındaki İlişkide Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolünün İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İlhan, S. (2004). Bazı Temel İşlevleri Ve Artan Önemi Açısından Meslek, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*.

Kafadar, O. (2003). Türkiye' de Gençliğin Eğitimi Sorunu ve Kaynaklarına Sosyo-Kültürel Yaklaşım, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, Cilt: 2, Sayı: 3.

Kargı, E. ve Akman, B. (2007). Üniversiteli Gençlerin Bakış Açısıyla Aile İçi Sorunlar, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 18, Sayı: 1.

Kaya, M. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Beklentisinin Yapısal Eşitlik Modeli Chaid Analiz İle Belirlenmesi: Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana bilim Dalı, Sayısal Yöntemler Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Kemerlioğlu, E. (1990), Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik, *Atatürk Üniv. Fen-Edb. Fak. Yay*, Erzurum.

Kemerlioğlu, E. (1973), *Erzurum'da Meslekler ve Sosyal Tabakalaşma*, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Keskin, B. E. (2014). *Kentleşme Sürecinde Ailenin Değişimi: Bursa'da Bir Alan Araştırması*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Kıyak, S. (2006). *Genel Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yaparken Temel Aldığı Kriterler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kızılçelik, S. (1992) *Sosyoloji Teorileri 1*, Mimoza Yayınları: Konya.

Koç, İ; Türk, H D; Adalı, T; Polat, S (2013). *2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*, Ankara.

Kula, K.Ş. ve Saraç, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 33.

Marshall, G. (1999) Sosyoloji Sözlüğü, Çev. Osman Akınay-Derya Kömürcü, *Bilim ve Sanat Yay.*, Ankara.

MEB. (2011). Gençlere Sosyal Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar, *Aile ve Tüketici Hizmetleri*. Ankara.

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetle*r, Çev: Ahmet Kotil, İstanbul: İletişim Yay.

Niyazi, C. (2011). *Medya ve Gençlik Sorunları İlişkisi*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi.

Oktik, N. ve Değer F, (2018). *Türkiye'de Aile Yapısı ve Sorunlarına Kısa Bir Bakış, Aileyi Anlamak Disiplinler Arası Yaklaşım*, Nobel Akademik Yayıncılık. 1.Basım. Ankara.

Oktik, N. ve Reşitoğlu, H.Ü. (2018). *Aileyi Anlamak Disiplinler Arası Yaklaşım, Nobel Akademik Yayıncılık*. 1.Basım. Ankara.

Ozankaya, Ö. (1984). *Toplumbilim,* Tekin Yayınları, Ankara.

Özer, Y.E. (2011). Gençlerin Toplumsal Yaşama Katılımı ve Yerel Yönetimlerin Rolü, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 1.

Özmete, E. ve Bayoğlu, A.S. (2008). Geleceği Yapılandırmak: Gençlerin Toplumsal Refah İle İlgili Konularda Geleceğe Bakışları, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi* http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/?page=makaleler. (Erişim Tarihi: 16.06.2018)

Perşembe, E. (1999). Genç - Aile İlişkilerinde Uyumun Sağlanmasında Dinin Fonksiyonel Rolü Üzerine, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 11.

Sekam. (2013). *Türkiye Gençlik Raporu Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri*, İstanbul.

Taş, H.Y. ve Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye' de Genç İşsizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 6. ISSN: 2147-3668.

Tatlılıoğlu, K. (2014). *Gençlik Suçluluğunda Aile Faktörünün Etkisi Üzerine Genel Bir Değerlendirme,* Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi, 16-18 Mayıs, Samsun.

Tezcan, M. (1997). *Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 178.

Tezcan, M. (1984). Gençliğin Toplumsal Değişmedeki Rolü ve Ülkemiz Gençliği, *Eğitim ve Bilim Dergisi*.

Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim Gençliğinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt: 6, Sayı: 2.

Türkkahraman, M. (2003). Gençlerin Eğitim durumları İle Sosyal Değerlerle İlgili tutumları Üzerine Bir Araştırma: Kırıkkale Örneği, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı: 28.

Uluçay, T., Özpolat, A.R., İşgör, İ.Y. ve Taşkesen, O. (2014). Lise Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma, *NWSA-Education Sciences*, ISSN: 1306-3111/1308-7274.

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, (2013) https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf (Erişim tarihi: 11.09.2018)

Uzun, H. (2002). *Meslekler Sosyolojisi Açısından avukatlar ve Avukatlık Mesleği – Elazığ Barosu Avukatları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Vatandaş, C ve ark. (2016). *Türkiye' de Gençliğin Güven Bunalımı*, SEKAM, Akıl Fikir Yayınları.

Yanbaşlı, E. (2014). *Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi* (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). Türkiye' de Genç Bireyler ve Ebeveynleri Arasında Yaşanan Sorunların "Aile Yapısı Araştırması" Sonuçlarına Göre Değerlendirilmesi, *Sosyal Politika Çalışmaları*, Cilt: 7, Sayı: 29. ISSN: 1303-0256.

Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri, *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 1.

Yelken, K. (2008). *Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini Ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Sakarya İl Merkezi Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya

Yıldırım, Y. (2005) Olmayan Gençlik Algısı Üzerine, Halleriyle İmajlarıyla Gençlik, *Birikim Dergisi*, Sayı 196.

Yörükoğlu, A. (1986). Gençlik Çağı, *Türkiye İş Bankası Yayınları*, Ankara.